

9 ----- פְּרִשְׁת וַיִּקְרָא

9 ----- פְּרִשְׁת וַיִּקְרָא

9 ----- יוֹם א'

9 ----- הֶלְכוֹת

10 ----- מוֹסֵר

10 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

10 ----- יוֹם ב'

10 ----- הֶלְכוֹת

10 ----- מוֹסֵר

11 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

11 ----- יוֹם ג'

11 ----- הֶלְכוֹת

11 ----- מוֹסֵר

11 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

12 ----- יוֹם ד'

12 ----- הֶלְכוֹת

12 ----- מוֹסֵר

12 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

12 ----- יוֹם ה'

12 ----- הֶלְכוֹת

13 ----- מוֹסֵר

13 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

13 ----- יוֹם ו'

13 ----- הֶלְכוֹת

13 ----- מוֹסֵר

14 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

14 ----- פְּרִשְׁת צו

14 ----- יוֹם א'

14 ----- הֶלְכוֹת

14 ----- מוֹסֵר

14	-----	חדוש על הפרשה
15	-----	יום ב'
15	-----	הלכות
15	-----	מוסר
15	-----	חדוש על הפרשה
16	-----	יום ג'
16	-----	הלכות
16	-----	מוסר
16	-----	חדוש על הפרשה
17	-----	יום ד'
17	-----	הלכות
17	-----	מוסר
17	-----	חדוש על הפרשה
17	-----	יום ה'
17	-----	הלכות
18	-----	מוסר
18	-----	חדוש על הפרשה
18	-----	יום ו'
18	-----	הלכות
19	-----	מוסר
19	-----	חדוש על הפרשה
19	-----	פְּרִשְׁת שְׁמִינִי
19	-----	יום א'
19	-----	הלכות
19	-----	מוסר
20	-----	חדוש על הפרשה
20	-----	יום ב'
20	-----	הלכות
20	-----	מוסר
20	-----	חדוש על הפרשה

יום ג' ----- 21
הַלְכוֹת ----- 21
מוֹסָר ----- 21
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 21
יום ד' ----- 21
הַלְכוֹת ----- 21
מוֹסָר ----- 22
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 22
יום ה' ----- 22
הַלְכוֹת ----- 22
מוֹסָר ----- 22
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 23
יום ו' ----- 23
הַלְכוֹת ----- 23
מוֹסָר ----- 24
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 24
פְּרִשְׁת תִּזְרִיעַ ----- 24
יום א' ----- 24
הַלְכוֹת ----- 24
מוֹסָר ----- 24
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 25
יום ב' ----- 25
הַלְכוֹת ----- 25
מוֹסָר ----- 25
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 25
יום ג' ----- 26
הַלְכוֹת ----- 26
מוֹסָר ----- 26
חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 26
יום ד' ----- 26

26 ----- הַלְכוֹת

26 ----- מוֹסֵר

27 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

27 ----- יוֹם ה'

27 ----- הַלְכוֹת

27 ----- מוֹסֵר

27 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

28 ----- יוֹם ו'

28 ----- הַלְכוֹת

28 ----- מוֹסֵר

28 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

28 ----- פְּרִשְׁת מְצוּרָע

28 ----- יוֹם א'

28 ----- הַלְכוֹת

29 ----- מוֹסֵר

29 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

29 ----- יוֹם ב'

29 ----- הַלְכוֹת

29 ----- מוֹסֵר

30 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

30 ----- יוֹם ג'

30 ----- הַלְכוֹת

30 ----- מוֹסֵר

30 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

31 ----- יוֹם ד'

31 ----- הַלְכוֹת

31 ----- מוֹסֵר

31 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

31 ----- יוֹם ה'

31 ----- הַלְכוֹת

32 ----- מוֹסֵר

32 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

32 ----- יוֹם ו' -

32 ----- הַלְכוֹת

32 ----- מוֹסֵר

33 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

33 ----- פְּרִשְׁת אַחֲרֵי מוֹת -

33 ----- יוֹם א' -

33 ----- הַלְכוֹת

33 ----- מוֹסֵר

34 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

34 ----- יוֹם ב' -

34 ----- הַלְכוֹת

34 ----- מוֹסֵר

34 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

35 ----- יוֹם ג' -

35 ----- הַלְכוֹת

35 ----- מוֹסֵר

35 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

36 ----- יוֹם ד' -

36 ----- הַלְכוֹת

36 ----- מוֹסֵר

36 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

36 ----- יוֹם ה' -

36 ----- הַלְכוֹת

37 ----- מוֹסֵר

37 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

37 ----- יוֹם ו' -

37 ----- הַלְכוֹת

38 ----- מוֹסֵר

38 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

38 ----- פְּרֻשֵׁי קְדוּשִׁים

38 ----- יוֹם א'

38 ----- הֶלְכוֹת

38 ----- מוֹסָר

39 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

39 ----- יוֹם ב'

39 ----- הֶלְכוֹת

39 ----- מוֹסָר

39 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

40 ----- יוֹם ג'

40 ----- הֶלְכוֹת

40 ----- מוֹסָר

40 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

40 ----- יוֹם ד'

40 ----- הֶלְכוֹת

41 ----- מוֹסָר

41 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

41 ----- יוֹם ה'

41 ----- הֶלְכוֹת

41 ----- מוֹסָר

42 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

42 ----- יוֹם ו'

42 ----- הֶלְכוֹת

42 ----- מוֹסָר

42 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

43 ----- פְּרֻשֵׁי אֲמוֹר

43 ----- יוֹם א'

43 ----- הֶלְכוֹת

43 ----- מוֹסָר

43 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
44 ----- יוֹם ב'
44 ----- הַלְכוֹת
44 ----- מוֹסָר
44 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
44 ----- יוֹם ג'
44 ----- הַלְכוֹת
45 ----- מוֹסָר
45 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
45 ----- יוֹם ד'
45 ----- הַלְכוֹת
45 ----- מוֹסָר
45 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
46 ----- יוֹם ה'
46 ----- הַלְכוֹת
46 ----- מוֹסָר
46 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
46 ----- יוֹם ו'
46 ----- הַלְכוֹת
47 ----- מוֹסָר
47 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
47 ----- פְּרִשְׁת בְּהַר
47 ----- יוֹם א'
47 ----- הַלְכוֹת
48 ----- מוֹסָר
48 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
48 ----- יוֹם ב'
48 ----- הַלְכוֹת
48 ----- מוֹסָר
49 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

יום ג' ----- 49

הַלְכוֹת ----- 49

מוֹסָר ----- 49

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 49

יום ד' ----- 50

הַלְכוֹת ----- 50

מוֹסָר ----- 50

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 50

יום ה' ----- 50

הַלְכוֹת ----- 50

מוֹסָר ----- 51

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 51

יום ו' ----- 51

הַלְכוֹת ----- 51

מוֹסָר ----- 51

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 52

פְּרִשְׁת בְּחֻקֹּתַי ----- 52

יום א' ----- 52

הַלְכוֹת ----- 52

מוֹסָר ----- 52

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 53

יום ב' ----- 53

הַלְכוֹת ----- 53

מוֹסָר ----- 53

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 53

יום ג' ----- 54

הַלְכוֹת ----- 54

מוֹסָר ----- 54

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה ----- 54

יום ד' ----- 54

- 54 ----- הַלְכוֹת
- 55 ----- מוֹסֵר
- 55 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
- 55 ----- יוֹם ה'
- 55 ----- הַלְכוֹת
- 56 ----- מוֹסֵר
- 56 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה
- 56 ----- יוֹם ו'
- 56 ----- הַלְכוֹת
- 56 ----- מוֹסֵר
- 57 ----- חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

פְּרִשְׁת וִיקְרָא

פְּרִשְׁת וִיקְרָא

יּוֹם א

הַלְכוֹת

א. [מתחלת חֲדוּשׁ נִיסָן] נֶכּוֹן לומר פְּרִשְׁת הַנְּשִׂיא דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ, וְאַחֲרָיו הַתְּפִלָּה, רַק לֹא יֹאמֵר "שְׂאֵם אָנִי עֲבָדְךָ" וְכו', אֲלֵא יֹאמֵר גָּסַח זֶה: יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאַלֵּהֵי אֲבוֹתֵינוּ שִׁיְהֵא חָשׁוּב וּמְרֻצָּה קְרִיאַתֵנוּ בְּתוֹרָה סֵדֶר קָרָבָן נְשִׂיא (פְּלוּגִי) מִשְׁבֵּט (פְּלוּגִי) הַחֲתוּם וְכו' קְרָבָנוּ אֲשֶׁר הַקְּרִיב לְחַגְכֶּת מִזְבֵּחְךָ הַקְּדוֹשׁ וְתַעֲלֶה עָלֵינוּ כְּאֵלוֹ הַשְּׁגָנוּ וְכו'.

(מורה באַצְבַּע, סִימָן ז, סְעִיף קצא)

ב. בְּעֲנָן הַמַּצָּה, צָרִיךְ זְהִירוֹת וְזָרִיזוֹת יְתֵר מְאֹד שֶׁיִּתְעַסְקוּ הַפּוֹעֲלִים בְּבָצֵק עֶסֶק מִמֶּשׁ, וְאַחַר עֲרִיכַת הַמַּצָּה בְּעוֹדָה בְּכַפּוֹ תַכְּף וְנִקְבוּהָ וְיִהְיֶנּוּ בְּתַנּוּר. וְהָאוֹפֶה יְהִיָּה בְּקִי שְׁלֵא תַצֵּא הַמַּצָּה נְפוּחָה וְכִיּוֹצָא.

(מורה באַצְבַּע, סִימָן ז, סְעִיף קצג)

מוסד

ישתדל מאד בסדר הגעלת כלים שיהיה פדיון וכהלכה, וכמה חומרות ונקיות עושים שאינם נצרכים, ופוחתים הענינים הנצרכים על פי הדיון, כי לא ידעו ספר, לכן צריך שימצא מי שהוא בקי בעת ההגעלה.

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף קצב)

חדוש על הפרשה

ויקרא אל משה - כתב בילקוט ראובני דהאלף זעירא הוא שמשה היה שלם מכל צד, רק חסרון מעט שפרש מן האשה. ובזהר (ויקרא דף ה' ע"ב) אמרו "אדם פי יקריב", לאפוקי מאן דלא אתנסיב דלא איהו אדם, ושכינתא לא שריא עלוי [פרוש: למעט מי שאינו נשוי ששלא נקרא אדם, ואין שכינה שורה עליו], ונדב ואביהו אוכיחן [יוכיחן]. עין שם בארץ. ואפשר שזהו פונת הכתוב "ויקרא אל משה" וכתוב אלף זעירא, ולא תספור שהאלף זעירא הוא שהיה לו חסרון מעט שפרש מן האשה, כי כל מאן דלא נסיב גורם לשכינה שתסתלק מישראל, לא היא, כי וכל קבל דנא [לעומת זאת] למשה רבנו, "וידבר ה' אליו מאהל מועד" ששם השכינה, והוא בעלה דמטרוניתא, ולגביה דידיה אינו חסרון לפרש מן האשה, ואם כן למה האלף זעירא? אלא מכרח שאלף זעירא הוא מעננותו. וזה שאמר "ידבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם פי יקריב מכם", אדם שהוא נשוי, ונקרא "אדם", הוא "פי יקריב מכם". "מכם" דוקא לאפוקי משה, שאלו אינו חסרון שאינו עוסק בפריה ורביה, והטעם כי הוא בעלה דמטרוניתא.

(ראש דוד)

יום ב

הלכות

א. ישתדל לברך ברפת אילנות בימי ניסן, והמדקדקים מקפידים שיהיה בניסן דוקא, ויהיה שני אילנות, ויוצאים לשדה לברך.

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף קצ"ח)

ב. מאד יתעצם בכוננתו בברכה זו, שהיא לתקון הנשמות שהם מגלגלות בעצי השדה והעשבים בזמן הזה, ויבקש עליהם רחמים.

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף קצט)

מוסד

האיש הנלבב ששים כל מעיניו בדבר שהוא נוגע לדיון חמץ, ובפרט במצוה ובמאכל שאוכל בפסח, כי זה עצם החג הקדוש הזה. ולא יערבב דעתו בדברים הנצרכים לבית במקום צרכי נפשו, וצריך זהירות עצום ורב. יצוה לבני ביתו שינקו וינקרו היטב, ובפרט הדברים הנקנים למאכל, כמו מלח וקאפ"י [נקפה] וכיוצא.

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף קצד-קצה)

חדוש על הפרשה

מאהל מועד לאמר אדם פי יקריב וכו' - ידוע מאמר רבותינו זכרונם לברכה דשאלו לחכמה, חוטא מה עונשו? ואמרה "הנפש החטאת היא תמות". והנבואה אמרה "חטאים תרדף רעה". והתורה אמרה "יביא קרבן ויתפפר". לזה אמר "מאהל מועד" רמז לתורה, "לאמר" בשביל אמירה אחת מהחכמה והנבואה שהחוטא ימות, מפח התורה שנתנה באהל מועד, "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם פי יקריב מכם", וכתורה יעשה דיביא קרבן ויתפפר.

(חומת אגף)

יום ג

הלכות

א. אור לי"ד בבדיקה, לא יעמד כמו שר בבית, וילך לארפה ולרחבה ותו לא, רק באמת יחפש ויבדק מן אל זן [ממקום למקום], אוילי ימצא איזה דבר ששכח והוא או לא ראוהו, ואם לא עשה פן, כמעט הוא כברכה לבטלה.

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף ר)

ב. ביום ישתדל הוא בעצמו לשרף החמץ, דמצוה בו. ועוד שהוא יזדרז לבערו תכף, ויבטל ויאמר: "יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתרחם עלינו ותצילנו מאסור חמץ אפלו מכל שהוא לנו ולכל בני ביתנו ולכל ישראל, בשנה זו ובכל שנה ושנה כל ימי חיינו. וכשם שבערנו החמץ מבתינו ושרפנוהו, כך תזכנו לבער היצור הרע מקרבנו תמיד כל ימי חיינו. ותזכנו לדבק ביצור הטוב ובתורתך ויראתך ואהבתך תמיד. אנו וזרעינו וזרע זרעינו פן יהי רצון".

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף רב)

מוסר

פתבו ז"ל (פתבי אריז"ל) שהנזהר מחמץ בפסח אפלו בכל שהוא, בטוח שתעלה לו שנה טובה.

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף קצו)

חדוש על הפרשה

מאהל מועד לאמר אדם פי יקריב וכו' - אפשר לרמז שלשה דברים שהם פקרבנות, תלמוד תורה חשובה פקרבנות פדאיתא סוף מנחות (דף ק"י): העוסק בתורה אין צריך לא עולה וכו'. ותפלה שהיא פקרבנות וגדולה יותר כמו שאמרו ז"ל, ותענית שהיא פקרבון שמקריב חלבו ודמו, והני תלתא [אלו השלושה] רמוזים באלו הפסוקים: "מאהל מועד" שהיא התורה, "לאמר" רמז לתפלה, "אדם פי יקריב מכם", רמז לתענית שמקריב חלבו ודמו. כל אחד מאלו חשוב קרבן לה' כאלו מן הבהמה וכו' תקריבו וכו'.

יום ד

הלכות

א. טוב לומר בלילה וביום [של י"ד] לשון "כל חמירא" ג' פעמים, כי כן מדות חכמים, ואל תשגיח במי שקתב להפך בכיוצא בזה.

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף רג).

ב. ערב פסח יזהר לטבל במקוה טהרה, פי חייב אדם לטהר עצמו ברגל (ר"ה ט"ז ע"ב). ויכוין לקבל קדושה משמות הקדוש ע"ב קס"א גימטריא רג"ל. ויזדרז בעשיית מצות מצוה בערב פסח, ויהיה נמצא שם, ומאד יתעצם בזה, ולש העסה וטרח בעריכתה הוא תקונו גדול לכפרה. וקדם לישוה, יבטל כל הפרורין וכל דבקי עסה כעפרא דארעא. וישים מעיניו לטהר לבו ורעיוניו וכל ארחותיו, כי עקר טהרת פלים הוא פלי הנפש, שהם אברי הגוף שבהם שאור היצר הרע.

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף ר"ד)

מוסר

יזהר לטרח בלישות מצות מצוה בכח גדול. וכן כשמוקים מצות גמילות חסדים לקבר מתים ולחפור קבר וכיוצא. והזיעה שמזיע, תועלת לחטא זה [העיון הידוע] לתקן אשר פגם.

(צפון שמיר, סימן ט, סעיף קלב)

חדוש על הפרשה

תקריבו את קרבנכם - ראשי תבות גימטריא עם הפולל תק"ב, פנגד שני חיי האבות שכל חייהם היו קרובים לה' ודבוקים בו, ובזכותם תזכו לקרבנות שמוקריבים העולמות וגורם יחוד.

(חומת אנה)

יום ה

הלכות

א. נהגו לשורר בעריכת המצות ערב פסח ההלל, זכר להלל שהיו אומרים בעשיית הקרבן פסח.

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף רה)

ב. גמר ההלל בבית הכנסת, סודו רם ונשא. וכתבו ז"ל שאף אם הוא בעיר שאין אומרים אותו, יכול לאומרם ולברך ביחיד, ועשו בעצמן כמה רבנים מעשה.

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף ר"ז)

מוסד

יראה שהליקה הזו [ליל הסדר], מאירה פשמש בתקף אורות עליונים, ועל פן היצר הרע עושה לו פתח ומבקש עלה להפגס באחד מבני הבית או במשרתת, והחכם עיניו בראשו, שלו [ליצר הרע] תנעול דלת, ויעביר הכל [יבליג, ובכך], מוציא מצה [תצא מצה ומריבה מן הבית], ומכניס אהבה, ואשריו.

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף רח)

חדוש על הפרשה

ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים או מן העזים לעלה זכר תמים יקריבנו (א. י) - כיון שאמר "מן הצאן", פשיטא שהוא מן הכשבים או מן העזים? אלא לדרשא קאתי [לדרשה בא], "מן הצאן", אלו ישראל, "מן הכשבים", מן הצדיקים שאין בהם יצר הרע ככשבים הללו. "או מן העזים", אלו עזי פנים שבהם. כלן שוים לאחר שיעשו תשובה. עד כאן דברי רבנו אפרים ז"ל.

ולפי דרכו אפשר לרמז: "מן הכשבים" שטבעו טוב ומקיים המצוות בנקל, "או מן העזים" שטבעו קשה וכופה את יצרו, שניהם יש להם שכר טוב בעמלם. וידוע חקירת הרמב"ם בזה.

(נחל קדומים)

יום ו

הלכות

א. אחר ההגדה, יאמר בקול שמחה שיר השירים פלו בעדן חדותא עת הזמיר הגיע, פי כל העולמות עליונים למעלה מאירים ומזהירים.

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף רי).

ב. נתפשט המנהג לשתות קאפ"י [קפה] אחר הסדר, אמנם שיהיה בלי סיק"אר [סכר], ובלי ב' יש מקילין במשקין אחרים.

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף ריא)

מוסד

אזהרות ועניני סדר קדש ורחץ, כבר כתבנו בעניינותינו בקונטרס שמחת הרגל, לה נא ראה, פי יש דברים נצרכים קצת. והאיש הראה הן בעודנו דבק בה' נפשו תלמדהו להוסיף פהנה וכהנה, פי ממקור נפשו יצא שפע, ברצות ה' דרכיו לטהרו ולקדשו כל מדי דשגך [מה שיצריך] לתקון נפשו, ואופני זריזות במצות, ושמחת מצוה, ודבקות בו יתברך, אלו דברים שאין להם שעור, זכה מוסיפין לו.

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף רט)

חדוש על הפרשה

ונפש פי תקריב - "תקריב" בגימטריא "תשובה", לרמז שהתשובה גדולה כמו קרבנות. רבנו מהר"א מגרמיזא בכתביבת יד.

(נחל קדומים)

פרשת צו

יום א

הלכות

א. ביום טוב שלא יש [ר"ל שאין] סעודה ג', דעל פי הסוד אין יחס לסעודה ג', ולא שיך חומרא בזה, יקדש בבוקר וישתה רביעית זין ויאכל מזונות כזית ממצה שאינו סועד בה כל הפסח, שהמצה שהיא לחמו בפסח, אף אם תהיה עשירה, אינו יכול לומר בה מזונות, ודינה פלחם פי לחמו הוא, לכן ישתדל שהיה שנוי במצה שאוכל בבוקר, ולא תהיה ממין המצה של הסעודה, כגון שתהיה בבצים. אמנם אם היא בבצים, צריך שהיה בצים לבדם, ותהיה נעשית מהרה יותר משל מים, ולא יערב בה זין לחוש לספקו של רש"י ז"ל (פסחים ל"ו. ד"ה אין לשון).

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף רטו)

ב. ישתדל מאד בספירת העמר, פי סודותיה רמים ונשאים, וישתדל לספור לפחות קרוב לחצי שעה מהלילה. יזדרז ויעשה סימנים שלא ישפח לילה אחד, כשאינו מונה בצבור, דאפשר דישפח גם ביום ולא יוכל עוד לספור בברכה, ולמפרע היו כל הברכות מלילות שעברו לבטלה, ובטול מצות עשה.

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף רטז-ריז)

מוסר

וצריך לתן דעתו ולעין בעניני החג הקדוש הזה [חג הפסח] השיכים לנפש, ומן השמים בראות טוב פונתו יסיעוהו. גמירי (יומא ל"ח ע"ב): הבא ליטהר מסייעין אותו, וכתוב (תהלים פד, יב) "לא ימנע טוב להולכים בתמים". ולכן צריך שיכין עצמו ולבו לעשות כל הבא בידו.

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף קצז)

חדוש על הפרשה

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה - אפטר לאמר במה שאמרו דעולה מכפרת על עשה. וכתב הרב "כתנות עור" דעל הרב אדם עובר על עשה של דברים בטלים, פי המדבר דברים בטלים עובר על עשה. עין שם באר. וזה שגאמר "צו את אהרן ואת בניו לאמר", בשביל אמירה, כלומר שהוא מדבר דברים בטלים, "זאת תורת העלה", צריך להקריב עולה לכפר עשה.

יום ב

הלכות

א. בח' של פסח [יום טוב שני של גלויות] יוכל להקל באיזה דבר שנוהג מצד חומרא דוקא.

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף ריט)

ב. יום אסרו חג, ישתדל לעשות סעדה נאה, כי יש סוד בדבר, וגם על פי הפשט הוא מצוה.

(מורה באצבע, סימן ז, סעיף רכ)

מוסר

מקול הקורא בהלכות פסח, מבאר כמה החמירה תורה בחמץ, וכמה החמירו רבותינו זכרונם לברכה, ואפלו בספק מחמירין, במילי דבעלמא מקילין [בספקות שישאר דינים מקילין בהם], כמ"ש האחרונים. וכל זה להקיים נרדמים כלם, אחוזה היצר הרע יעירו ויתעוררו, שצריך להתרחק מהיצר הרע מאד, ולפרש ממונו, ואפלו בספק צריך להחמיר ולבער, נבער"ה עצתו, באש-דת, כי על ידי התורה נפיר במרמותיו, וכח עסקו בתורה אהניא ליה [תועיל לו] להתרחק ממונו כל מיני הרחקה, מה שאין הפה יכולה לדבר. ועין אדם יסתפל היטב כמה חומרות בחמץ - בדיקה וחפוש מחפוש, ובעור, וכה יעשה לבקר"ו [מלשון בקורת], כי יצר, סמוך ואינו נראה, מכניס בלבו כמה מחשבות רעות, יש מהם שנגזרין בגלוי, שהם היצר הרע, ויש מהן אשר בא במחשבתו, והם הכנה לחטא. והאיש הגדא את ה', כלביא יקום, וכארי יתנשא, לבדוק בדיקה דקה מן הדקה, ולבער משהו חמץ, הוא הדבר אשר הוא כנגד ה' ותורתו. ואם יתמיד בחפוש ובדיקה ובעור ובטול הגזה, גם ה' יתן הטוב ישלח עזרו מקדש, והתורה הקדושה אשר בה דבק לאהבה, היא תשינתנו למלט מצר הצורך, גבר נחש ירפן כלהו ששמעתתיה מחשכון [פירוש: כנחש המפליש ירכי איש, אשר כל דרכיו חשוכות להכשיל עוברי דרך]. ולפי העלות [העולה מן האמור], השתדלותו ועסקו בתורה, כן ירבה, הדבקות באלהים חיים, וכן יפלי, פורץ גדר הנחש [היצר הרע], ושלח את בערו, לו ולכל גונדא דיליה [ולכל חבירתו], שרוף ישופו, בשבת תחכמוני [בלימוד עם תלמידי חכמים]. וכל הדברים האלה ידועים ובחוננים, אמתיים בלי ספק, רק פי האויב והשונא [יצר הרע] אחז שמורות עין אדם, וברשעו נותן שוחד לאדם מהנאות העולם הגזה. והאדם מקבל שוחד, והשוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים.

(לב דוד פרק שלשים)

חדוש על הפרשה

לאמר זאת תורת העלה - אפשר לומר כמה שאמרו דעולה באה לכפר על הרהורים. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה בסנהדרין "לאמר" זו גלוי עריות, כלומר בשביל גלוי עריות שאדם מהרהר, "זאת תורת העלה" צריך עולה לכפר על הרהור הלב.

(פני דוד)

יום ג

הלכות

א. מנהג שלא יגלח בימי העומר. ולפי דעת רבנו האר"י זצ"ל, אינו מטעם אבילות פאזר כתבו הפוסקים, רק יש סוד בדבר. ולפי הרב האר"י צריך שלא לגלח מערב פסח עד ערב חג השבועות. ולפי דעתו כל מאי דשרו האחרונים לגלח בראש חודש או אם הוא חתן וכיוצא ביום ל"ג או ל"ד לעומר, הכל אסור. גם מ"ש קצת דביום מ"ח שרי - ליתא, דרבנו האר"י לא היה מגלח אלא בערב החג דוקא. וכשחל יום מ"ט בשבת, ראיתי להחסידי המקבל המפלא מהר"ר שלום שרעבי זלה"ה בכתב יד שכתב וזה לשונו: ואם חל יום מ"ט בשבת, דעתי שלא לגלח בערב שבת, אף הכריחוני לגלח. וחתן אינו מתר לגלח קדם יום מ"ט. עכ"ל. וגם אני הצעיר דעתי הקצרה שיגלח בערב שבת אם חל מ"ט ביום שבת, שלא יפגם לחג פשהוא מנגול, וכן עקר (עין לקמן "פף אחת" סימן כ"ב אות א'). אמנם בענין זה של גלוח בימי העומר, יש כמה מנהגים חלוקים כפי הפשוט, הנח להם לישאל.

(מורה באצבע, סימן ח, סעיף רכא).

ב. יום פסח שני, ירבה שמחה קצת, פי קדוש היום.

(מורה באצבע, סימן ח, סעיף רכב).

מוסר

ד' פתות אינן מקבלות פני שכינה, פת שקרנים, פת חניפים, פת לצים, פת מספרי לשון הרע (סוטה מ"ב. סנהדרין קג). אוי לנו, פי כמעט האדם נכשל בכלן או מקצתן, וכל עצם אדם שבא לעולם הזה שיזכה בכח תורתו ומצותיו להסתפל בשכינה, דמאן דאכיל דלאו דיליה וכו' (ירושלמי ערלה פ"א ה"ג), ואיך יעשה לו סגלה לבל יראה גאות ה' ח"ו.

(מורה באצבע, סימן ט, סעיף שיט).

חדוש על הפרשה

והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר - פרש הרב מהר"ר יעקב מולכו ז"ל דאף על פי שיש אש גבוה רבוץ פארי על המזבח, מצוה להביא מן ההדיוט. וזהו שאמר "והאש על המזבח תוקד בו", והיא הבטחה שלא תכבה האש ותוקד מעצמה, דהינו אש של מעלה, והבטחה שלא תכבה, ועם כל זה "ובער עליה הכהן", מצוה שיעיר הכהן עצים בבקר בבקר, דמצוה להביא מן ההדיוט.

(נחל קדומים)

יום ד

הלכות

א. אסור להזכיר גשם עד שיזכיר שליח צבור במוסף יום טוב אחרון של חג. סימן קי"ד.

(קטור גודל, סימן יד, סעיף א)

ב. אם אמר "מוריד הגשם" בימות החמה, מחזירין אותו לראש הברכה. אם אמר "משיב הרוח ומוריד", ונזכר ואמר "הטל", שפיר דמי (הרב המגיה בשלמי צבור דף קי"ז). אם סיים הברכה, חוזר לראש התפלה (סימן קי"ד). אפלו במקום שצריכין גשם בימות החמה, אם הזכיר גשם במקום טל מחזירין אותו. במקום שמתחזירין, אם אמר "ברוך אתה ה'" ונזכר, יסיים למדני חקיה, ונמצא שלא סיים ברכתו, וחוזר ואומר פראוי (הריטב"א פ"ק דתענית). במקום שחוזר לראש, אין צריך לומר פסוק "ה' שפתי תפתח".

(קטור גודל, סימן יד, סעיף ב-ז)

מוסד

גם העצבות והשחורה [הינו מרה שחורה], רעה בעיני אדוניה, כי על ידי זה מתבטל מסדר עבודת ה', ועובד בוראו בפנים זעפות בחלישת וכבוד גוף, ורעיונותיה בלהוניה, וסעיפיה משתבשין.

(מורה באצבע, סימן ט, סעיף שכ).

חדוש על הפרשה

וכל מנחת כהן כליל תהיה - מה שאינה נקמצת ולאכלו הכהנים המתר, הינו דבשאר מנחות ישראל כהנים משלחן גבוה קא זכו. אבל הכא הוא נראה גנאי שהיא מנחת כהן ולאכלו הכהנים. פענח רזא ושם האריך עוד.

(חומת אנה)

יום ה

הלכות

א. הזכיר גשם בימות החמה, ולא נזכר עד האל הקדוש, וידע שדינו לחזור לראש ולא חזר, ואמר שיסמך על השליח צבור, וכן עשה וסמך על השליח צבור, וכן דעתו יפה יפה, יצא. ולכתחילה גם כן יש לסמך שיכון עם השליח צבור, אמנם ידוע דצריך פונה גדולה, וגם שהשליח צבור יהיה הגון וירא ה' שיתפלל פראוי (ברכי יוסף סימן קכ"ד, והרב יעבץ בסדורו, וכן עקר, אף שהרב המגיה הנז' האריך הרבה בזה שם דף קי"ז והוא מספק קצת בדיון זה). אם אינו רוצה לסמוך על חזרת שליח צבור, יכול לחזור ולהתפלל בעצמו (ברכי יוסף שם).

(קטור גודל, סימן יד, סעיף יוד-יא)

ב. זָה שְׁטֵטָע, יִפְסִיק וְלֹא יִסִּים תְּפִלָּתוֹ, דִּהַתְּפִלָּה לֹא עֲלֵתָה לוֹ (בְּרַפֵּי יוֹסֵף שָׁם).

(קְשֵׁר גוּדֵל, סִימֵן יד, סְעִיף יב)

מוֹסֵד

הַגְּזֵל, עֲנָפִיו וְסְעִיפֵיו וּפְאָרוֹתָיו וְהַטְעָאוֹת הַיָּצֵר וּפְסָקֵי הָרֵא"ש [ר"ל פְּסָקִים וְהִיתָרִים שְׁאֵדָם מִמְצִיא מֵרֵאשׁוֹ וּמִדְעָתוֹ, וְהוּא עַל פִּי שֵׁם הַחִיבוֹר "פְּסָקֵי הָרֵא"ש"] וְלַעֲנָה, רָבוּ כְּמוֹ רָבוּ, לֹא יִכִּלּוּן מַגְלוֹת. וְכָל זְמַן שְׁגָזֵל בְּיָדוֹ, אֵין תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת, כְּדִכְתִּיב (עֲמוֹס ז, ח) "לֹא אוֹסִיף עוֹד עֲבוֹר לוֹ", כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ ז"ל, וְהוּא צָרִיף לְבֵא בְּגִלְגוֹל, וְאֵין הַפְּרֵשׁ בֵּין רַב לְמַעַט, כִּי עַל הַכֹּל יָבִיא אֱלֹהִים בְּמִשְׁפָּט.

(מוֹרָה בְּאַצְבָּע, סִימֵן ט, סְעִיף שְׁכֵא)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרֵשָׁה

בְּיוֹם צִוְתוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת קִרְבָּנֵיהֶם לַה' בְּמִדְבַּר סִינִי (ח. לח) - אֶפְשָׁר לְרַמֵּז מַה שְׁאֵמַר רַבֵּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי דְמִי שִׁדְעָתוֹ שְׁפִלָּה עָלָיו, מַעֲלָה עָלָיו הַפְּתוּב כְּאֵלוֹ הַקְּרִיב כָּל קִרְבָּנֹת. וְזֶה רַמְז' "בְּיוֹם צִוְתוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת קִרְבָּנֵיהֶם", סְגָלָה שִׁיקְרִיבוּ כָּל הַקִּרְבָּנֹת כָּלָם, בְּעֲנַנָּה שִׁילְמָדוֹ מִמִּדְבַּר סִינִי שֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה עַל הַר סִינִי שֶׁהוּא נְמוּן, וְזֶהוּ "בְּמִדְבַּר" לְשׁוֹן דְּבוּר, "סִינִי" שֶׁנִּתְּנָה עָלָיו תּוֹרָה. גַּם "סִינִי" גִּימְטְרִיא "עֲנַנָּה" (עִם הַפּוֹלָל), וּבְעֲנַנָּה יֵהָא חָשׁוּב כְּאֵלוֹ הַקְּרִיבוּ כָּל הַקִּרְבָּנֹת.

(חֻמַּת אֶנְךָ)

יּוֹם ו'

הִלְכוֹת

א. בְּיָמֹת הַחֲמָה אִם נִסְתַּפֵּק אִם הִזְכִּיר "מוֹרִיד הַגֶּשֶׁם" אִם לֹא, עַד ל' יוֹם בְּחֻזְקָת שְׁהַזְכִּיר גֶּשֶׁם, וְחֻזְרָה (סִימֵן ק"ד).

(קְשֵׁר גוּדֵל, סִימֵן יד, סְעִיף טו)

ב. אִם בְּיוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח אוֹמַר בְּרַכַּת "אַתָּה גְּבוּר" עַד "מוֹרִיד הַטַּל" וְעַד בְּכָלֵל צ' פְּעָמִים כְּנֶגֶד ל' יוֹם, מִשָּׁם וְאֵילָף הָרִי הוּא בְּחֻזְקָת שֶׁלֹּא הִזְכִּיר גֶּשֶׁם וְאֵין צָרִיף לְחַזֵּר. וְהוּא הִדִּין בְּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם. וְזֶה הַתְּקוּן לּוֹמַר מוֹרִיד הַגֶּשֶׁם, הוּא לְמָקוֹם שֶׁאֵין אוֹמְרִים "מוֹרִיד הַטַּל", אֲבָל לְדִידָן אֵין צָרִיף תְּקוּן, וְאִם אָמַר מוֹרִיד הַטַּל כְּמִנְהַגוֹ סְגִי. וְאִם בְּיוֹם פֶּסַח אָמַר מ"ה פְּעָמִים מוֹרִיד הַטַּל - אַחַר עֲבוֹר ט"ו יוֹם, אֵין צָרִיף לְחַזֵּר אִם נִסְתַּפֵּק. וְכֵן אִם אַחַר ט"ו יוֹם אָמַר מ"ה פְּעָמִים - אֵין צָרִיף לְחַזֵּר (הֶרֶב הַמַּגִּיבָה בְּשִׁלְמֵי צְבוּר דִּף קכ"א ע"ג). אִם שָׁגַג אוֹ פָּשַׁע בְּיוֹם אוֹ יוֹמִים בְּאֵלוֹ הַל' יוֹם וְלֹא הִתְפַּלֵּל, לֹא הוֹרַע חֻזְקָתוֹ וְאֵין לְחַיְבוֹ אַחַר ל' יוֹם (ט"ז). שְׁלִיחַ צְבוּר קְבוּעַ וּמְחֻזָּר הַתְּפִלָּה שְׁחֲרִית וּמְנַחָה, כָּל שְׁעָבְרוּ י"ח יוֹם, אֵין צָרִיף לְחַזֵּר וְלִהַתְפַּלֵּל גַּם לְדַעַת הַט"ז ז"ל (הֶרֶב הַמַּגִּיבָה בְּשִׁלְמֵי צְבוּר דִּף קכ"א ע"ד).

(קְשֵׁר גוּדֵל, סִימֵן יד, סְעִיף טז-חי)

מוסד

החמדה, אב הטמאה. וכבר אמרו רבותינו זכרונם לברכה שרשע אחד מן החמדה בא לעבור כל עשרת הדברות.

(מורה באצבע, סימן ט, סעיף שכב)

חדוש על הפרשה

ועשו אהרן ובניו - פרש רש"י: להגיד שבחן שלא הטו ימין ושמאל. הרצון בזה שאף על פי שהיו מקודשין בבגדיהם ומשה לבדו הוא המכהן, והם לא פהנו כל שבעת ימי המלואים, עם כל זה עשו כמצותו ועמדו שם כל ימי המלואים, ולא הטו ממצותו, דכתיב "ופתח אהל מועד תשבוי יומם ולילה", וגם לא נכנסו לפנים, ולא נטו ימין ושמאל. הקדוש רבנו שלמה אסתרוק ז"ל.

(נחל קדומים)

פרשת שמני

יום א

הלכות

א. יש מקומות דנהיגי לומר בקיץ ובחורף "ברוך עלינו", ומשנים השאלה לפי הזמן. והנכון לומר בקיץ "ברכנו", ובחורף "ברוך עלינו" (גורי האר"י זצ"ל).

(קשר גודל, סימן טז, סעיף א)

ב. בימות החמה אם שאל מטר, מחזירין אותו. ואם יש חזרת תפלה, כגון דעתו לשליח צבור כל י"ח ברכות (סימן קכ"ד).

(קשר גודל, סימן טז, סעיף טו)

מוסד

בתחלת הקיץ, נוהגים ברפואות ליקח סם המשלשל להריק העפוש, ולהקיז להוציא הדם האשיי, וליקח סמים המזככים הדם ולרעות בגנים, וכיוצא מיני תענוגים. וזה יעשו לחלי הנפש, לשלשל ולהריק כל עפוש הזוהמות ממדות רעות, ולהקיז מכמה דעות רעות, ולהרחיב הלב באהבת ה' והגיון תורתו מאירת עינים. וזה פתבו המפרשים, שטעם לקריאת [מסכת] אבות, לעורר על המוסר והשלמת נפשו, כשם שמבקש בזמן הזה רפואת גופו.

(חדרי בטן ריש פ' שמני)

חדוש על הפרשה

קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל (ט. א) - אף לא [קרא] לכל ישראל, פי רצה לגלות מעשה העגל, לקבץ לא רצה לפרסם אלא לצנועים ולזקנים, ומה שלא אמר לו [לאהרן] בינו לבין עצמו, שרצה שיתבטל בפניהם כדי שיתפפר לו. רבנו אפרים ז"ל בפרושו פתיבת יד.

(חומת אנה)

יום ב

הלכות

א. באיזה מקומות נהגו להקל שמתפלל עם הצבור בקול רם ואומר קדשה ואתה קדוש, ואומר האמצעות בלחש, ומתחיל "רצה" בקול רם, ואינם חוזרים התפלה, וכן עושים במוסף, ולא צריך למעבד הכי שהרי מר"ן בב"י (סימן רל"ד) כתב דבמנחה היו עושין פן בצפת, וגזרו נדוי בצפת ח"ו על זה, ונהנהיגו שם שיתפללו בלחש, ושליח צבור חוזר כל י"ח ברכות ע"ש, וקל וחומר לשחרית ומוסף (שלמי צבור דף קל"ו).

(קשר גודל, סימן חי, סעיף א)

ב. שליח צבור שזכנס לבית הכנסת ומצא צבור שהתפללו בלחש, והוא צריך לעבור לתבה לא לתר, יורד לתבה ומתפלל בקול רם לצבור, ואין צריך לחזור ולהתפלל בלחש (סימן קכ"ד).

(קשר גודל, סימן חי, סעיף ב)

מוסר

וזאת העצה היעוצה עצת ה' היא תקום, להחזיק בשלטה דברים והם, ענוה, צדקה, תורה, ראשי תבות עצ"ת, פי שלטה המה נפלאו להנצל מכמה עברות, ויתכפרו לו עוונותיו, ובלבד שיתן אל לבו מה שחטא בפרטיות, ויגמר לשוב אל ה' ושלא יחטא עוד, וה' עמו.

(מורה באצבע, סימן ט, סעיף שכו)

חדוש על הפרשה

פי היום ה' נראה אליכם - רמזתי "היום אם בקלו תשמעו", כמו שאמר המש"ח לרבי יהושע בן לוי (סנהדרין זח, א) וכשנשוב תכף יבנה בית המקדש, ויהיה אהרן פהן גדול נגד מיכאל, כמו שדרשו דורשי רשומות "נראה אליכם" אותיות "אהרן מיכאל". פן יהי רצון במהרה בימינו אמן.

(חדרי בטון)

יום ג

הלכות

א. כִּינֹן דְאִיכָּא רוּבָא שְׁלֵא הִתְפַּלְלוּ, אִף עַל פִּי שְׁהִשְׁאָר הִתְפַּלְלוּ, כָּל שְׁיִישׁ עֲשָׂרָה שְׁעוֹנִין "אָמֵן" יְכוֹל לומר חֲזָרָה. יְכוֹלִים לומר חֲזָרָה בְּעֲשָׂרָה עִם הַשְּׁלִיחַ צָבוּר, וְאִין צָרִיךְ שְׁיִהְיֶה י' חוּץ מִן הַשְּׁלִיחַ צָבוּר.

(קְשֵׁר גוּדֵל, סִימָן חִי, סְעִיף ד-ה)

ב. אִם יִצְאוּ מִקְצָתָן אַחַר שְׁהִתְחִיל בְּקוֹל רָם וּקְדוּשָׁה, יְכוֹלִים לְהַשְׁלִים קְדוּשָׁה וְכַל י"ח בְּרָכוֹת וְתוֹ לֹא (אַחֲרוֹנִים לְדַעַת מֵר"ן סִימָן נ"ה). לֹא יִדְוִקָא קְדוּשָׁה, דְכִינֹן שְׁהִתְחִילוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּקוֹל רָם, גּוֹמְרִין (מִגַּן אַבְרָהָם שָׁם).

(קְשֵׁר גוּדֵל, סִימָן חִי, סְעִיף ו-ז)

מוסד

עוֹד יִשְׁתַּדֵּל מְאֹד, שֶׁשְׁשִׁעוּשׁוֹ מְצוּהָ אוֹ לומֵד תּוֹרָה יִהְיֶה בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה מֵאֲלֵפֵי זָהָב וְכֶסֶף, עַל שְׂזָכָה לְלִמּוּד בִּתְוֹרָה אוֹ לְקַיִם מְצוּוֹתָיו יִתְבַּרְךָ, וּבְיָדָיו שְׂזָה יִמְשִׁיךְ עָלָיו קְדוּשָׁה יִתְיָרָה. וְהַגִּיד רַבֵּנוּ הָאֵר"י זצ"ל כִּי לֹא זָכָה לְכָל חֻכְמָתוֹ הֶרְמֵה וְהִנְפְּלָאָה כִּי אִם עַל יְדֵי הַשְּׂמִיחָה הַגְּדוֹלָה שְׁהִיָּה שְׂמִיחַ בְּלִמּוּד וּבְמְצוּוֹת לְאִין קָן.

(מִוְרָה בְּאַצְבָּע, סִימָן ט, סְעִיף שְׁכֹז)

חדוש על הפרשה

אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צוּהָ אֲתָם - שְׂמַעְתִּי כִּי בְּתַבּוֹת "אֵשׁ זָרָה" רְמוּזִים הַחֻטָּאִים שְׂאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה בְּשִׁ"ס וּבְמִדְרָשִׁים, וְהֵם רָאִשֵׁי תַבּוֹת "אֵשׁ זָרָה" בְּאִפְסוֹן זֶה: **אֵשׁ** (אֵשׁ זָרָה), **שְׂתוּיִים** (שְׂתוּיִי יוֹן), **זָרַע** (שְׁלֵא יִהְיֶה לָהֶם בְּנִים), **רְחוּצִים** (שְׁנַכְנְסוּ בְּלִי רְחִיצַת יָדַיִם וְרַגְלֵיכֶם), **הוֹרָאָה** (שְׁהוֹרוּ הַלְכָה בְּפָנַי מִשְׁהָ רַבּוֹן).

(חֻמַּת אֶנְךָ)

יום ד

הלכות

א. כְּשֶׁהַשְּׁלִיחַ צָבוּר חוֹזֵר הִתְפַּלֵּה, הִקְהֵל יֵישׁ לָהֶם לְשִׁתְּק וּלְכַוֵּן לְבָרְכוֹת שְׂמִיבְרָךְ הַחֲזוֹן וְלַעֲנוֹת אָמֵן (סִימָן קכ"ד). אִין לְלִמּוּד בְּעַת חֲזָרַת הַשְּׁלִיחַ צָבוּר (סִימָן צ' דִּין ח"), וְהִרְבּוּ וַיִּי עֲמוּדִים סו"פ י'.

(קְשֵׁר גוּדֵל, סִימָן חִי, סְעִיף ח-ט)

ב. אִין לומר עִם הַחֲזוֹן אֲמַצַּע הַבְּרָכוֹת אֲפֵלוּ בְּלַחֲשׁ, וּמְכַל שְׂכָן שְׁלֵא לְהַגְבִּיָּה קוֹלוֹ, דְּהוּי קְלוֹת רֹאשׁ (סִימָן קכ"ד אַחֲרוֹנִים וד"ע).

(קְשֵׁר גוּדֵל, סִימָן חִי, סְעִיף י)

מוסד

ישתדל מאד לגדל בנניו על התורה ועל העבודה, ושיהיו מלאים יראת ה' ומדות טובות ודרך ארץ. ובהזדוּת צריך חכמה גדולה, וכבר חפר על זה ספר קטן זה ששמו "ארץ ימים". ויש להתבונן בענין זה הרבה, ולרדת לעמקי וחדרי בטון בנניו, ויתפלל לה' על זה בבכיה שיציל בנניו מחטא, ויהיה כל זרעו זרע קדש בלי פגם וכו'.

(מורה באצבע, סימן ט, סעיף שכח)

חדוש על הפרשה

הוא אשר דבר ה' לאמר בקרבי אקדש - בתורת פהנים אמרו: היה אהרן עומד ותורה ואומר אוי לי וכו' נכנס משה וכו' אמר לו אהרן אחי מסיני נאמר לי עתיד אני לקדש את הבית הזה, באדם גדול אני מקדשו. הייתי סבור או בי או בך הבית מתקדש, עכשו נמצאו בניה גדולים ממני ומך. כיון ששמע אהרן כן שתק.

ולמה בן מאמר זה אפשר במה ששמעתי שכתבו המפרשים, דהא דנוטל צדיק אחד ומכפר, הינו כשהצדיק הזה גדול שבכלל, אף אם יש שנים שונים לוקח שניהם. ועל דרך זה אפשר שזה שאמר סבור הייתי שתקדש הבית או בי או בך, כי די באחד ותקדש בגדול. ועכשו שנתקדש בהם מוכח דהיו שונים ולכן נסתלקו שניהם, וזו הוכחה שהם גדולים בערכם וגם גדולים ממנו, דאם היינו במדרגתם, היה צריך שיתלקו גם הם דמאי חזית, אלא ודאי שהם גדולים.

(ראש דוד)

יום ה'

הלכות

א. כל שאין ט' בבית הפנסת מכונים לברכותיו ולענות "אמן" כמשפט, קרוב דהווי ברכות לבטלה.

(קשר גודל, סימן חי, סעיף יא)

ב. יש לעמוד בחזרת העמידה, וטוב שיהיה הסדור לפניו לכיון היטב בחזרת הש"ץ.

(קשר גודל, סימן חי, סעיף יב)

מוסד

יש לה אדם שיצא לו שם פי משאו ומתנו באמונה, ועומד בדבורו, ועקימת שפתיו הוי מעשה, וגם הוא משתבח בעצמו פי נאמן הוא, והדבר היוצא מפיו פן יקום וכן יהיה. ואיך האדם הזה ינהג כן בעניני הגוף הכלים ונפסדים, ובעניני הנפש לא יש [ר"ל אין] שיקרן כמוהו. בסחורה של עולם הזה מקים דברו, ובסחורת העולם הבא שהיא תורה ומצוות, יחליף את משכרתו עשרת מונים, ועובר על השבועה שנשבע במעמד הר סיני, וגם אשר נשבע בבטן אמו לשמר כל המצוות (נדה ל' ע"ב). וכל יום קורא את שמע בבקר ובערב "ולעבדו בכל לבבכם", עבודה זו תפלה (תענית ב.), ותכף קם להתפלל ולבו כל עמו, ואינו יודע אם תפלה היא, רק שפתיו נעות ולא ידע מאי קאמר אם תפלה אם ספורים, וכיוצא. הוא אומר "והערב נא וכו', ותן

בלבנו בינה להבין להשפיל וכו', והאר עינינו בתורתך וכו', ובהם נהגה יומם ולילה", וכיצא, ואחר תפלה חטופה לא יחשב אם יש תורה בעולם. הוא אומר "ונפשי כעפר לכל תהיה", ולא יש קפדן וגאה כמוהו, וכיצא באלה הרבה. אפס פי לא תהיה תפארתו שעומד בדבורו אחרי אשר לפני ה' ידבר על התורה ועל העבודה, ומיד ל"ו יחל דברו, והפריץ מרבה על העומד. וכן יש לה אדם שהוא רחמן ולבו רך, ואם יראה עני ביום סגריר נושא הצינה לפניו ורותת, יהמו נא רחמיו עליו, גם אם ראה יראה העני עומד בחדר קטן צר וחסוה, יתמה על חיי צער ודירה סרוחה. והוא פלא איך לא ירחם על נפשו שתהיה בגיהנם של שלג נתונה ביד אכזרים, הן הן המזיקין נושכין וממיתין, והוא בגיהנם מקום אפל וצלמות.

וכן יש אדם שהוא זהיר בכבוד הבריות בכל מיני פוליטיק"א וקומפלימנטו [ר"ל פוליטיקה ומחמאות], והתימה עליו איך הוא שלם כל כך לבני אדם, ומחסר את נפשו חסרונות ועידוין, ואיך לא יחרד לומר הלא אני משתדל לעשות פוליטי"קא וקומפלימנטו עם בני אדם, ואם פעם אחת אחסר נקדה מהפוליטיק"א אני מצטער, ואיך אני כל כך נעדר מהשילמות לפני בורא עולם מלך מלכים הקדוש ברוך הוא, אשר אני מחסר כל עת בעבודתו בתפלה ותורה ומצוות אשר ציוני, ובמקום לעשות נחת רוח לפני פי לכה נוצרתי, הפכתי ערף ותיי יראתי אותו מצות אנשים מלומדה, ואיני מקפיד בתורה ותפלה אחד ממאה מאשר אני מקפיד בפוליטיק"א.

(מורה באצבע, סימן ט, סעיף של)

חדוש על הפרשה

יידם אהרן - וידם השמש. פן הוא במסורה. ואפשר במה שאמרו ז"ל דהירח קטרגה אף השמש שתק, ופרשו המפרשים דזה שאמרו "הנעלבים ואינם עולבים וכו' עליהם הפתוב אומר ואהביו פצאת השמש בגבורתו", דהשמש היה עלוב ושתק והוא מאיר בתקף, וכן יהיו הנעלבים. וזה רמז "יידם אהרן", ונטל שָׁכַר שתיקתו מעין דגמא דהשמש שתק פשדברה הירח ונטל שָׁכַר לצאת בגבורתו, פן אלהים חשבה לטובה לאהרן.

(חומת אהרן)

ייום ו

הלכות

א. יזהר לכונן רגליו בעת הקדשה, ששניהם יהיו דמות רגל אחד, ויכוין לקיים מצות "ונקדשתי בתוך בני ישראל" (ויקרא כב, לב). (האר"י ז"ל).

(קשר גודל, סימן חי, סעיף יג)

ב. "נקדישך ונעריצך", שתי תבות אלו יאמר בקול רם, והשאר בלחש. ויענה "קדוש קדוש קדוש" בקול רם (האר"י ז"ל).

(קשר גודל, סימן חי, סעיף יד)

מוסד

וְכַשֵּׁי־עֲנָה קְדָשָׁה, יִסְגֹר עֵינָיו וְיִשָּׂאם לְמָרוֹם (עֵין צְוֹאֲרֵי שָׁלַל בְּהַפְטָרַת וְאֶתְחַנֵּן ד"ה א"נ שְׂאוּ מְרוֹם), שְׂיִישׁ לוֹ נַחַת רוּחַ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזָה, וְהוּא מְקַרֵב הַגְּאֻלָּה כַּמ"ש רַבּוּתֵינוּ זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (טוֹר או"ח סִימָן קכ"ה בְּשֵׁם פְּרָקִי הַיְכָלוֹת רַבְתֵי פ"י). וְיִהְיֶה בְּכָל יָב, וְלֹא יִזְעַק בְּעַנְיֵית קְדָשָׁה, כִּי הִזְעָקוֹת הַלְלוּ סִימָן לְמַעוֹט הַיְרָאָה וְהַפְּנֵנָה, וּמִבְּלִבֵּל אַחֲרֵים הַמְכֻנְיִים.

(צְפָרָן שְׁמִיר, סִימָן ב, סְעִיף לֵא)

חדוש על הפרשה

כָּל הוֹלֵךְ עַל גַּחוֹן וְכָל הוֹלֵךְ עַל אַרְבַּע עַד כָּל מַרְבֵּה רַגְלִים לְכָל הַשְּׂרָץ הַשְּׂרָץ עַל הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם כִּי שִׂקְץ הֵם (יא. מב) - מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת, וְזֶה ["כָּל הוֹלֵךְ עַל גַּחוֹן"] חֲצֵי הַתּוֹרָה בְּאוֹתֵי־וֹת, רִמָּז כְּלוֹמֵר שֶׁהוֹלֵךְ אַחֵר בְּטֵנוֹ כְּבָר עֲבָרוּ חֲצֵי הַתּוֹרָה, "וְכָל הוֹלֵךְ עַל אַרְבַּע" שֶׁהוּא צְבוּעַ פְּאֲרַבֵּעַ הַבְּהֵמוֹת: גָּמֶל, שָׁפָן, אֲרֻנְבַת, חֲזִיר, וּמְרִמָּה בְּנֵי אָדָם, מְזָה יִמְשֹׁף לְעֵרִיּוֹת "עַד כָּל מַרְבֵּה רַגְלִים" וכו'.

(חֲדָרֵי בְטוֹן)

פרשת תזריע

יום א'

הלכות

א. אֵל יִמְשֹׁף שְׂלִיחַ צְבוּר בְּנִגּוֹן "לְעַמְתָּם" וְכֵן "וּבִדְבָרֵי קְדָשָׁה", אֵלָּא יִמְהַר לְאוֹמְרָם כְּדִי שְׂלֵא יַעֲנוּ הַקְּהָל קִדְּם שְׂיִגְמֹר, דְּהֵוִי לִיָּה כְּמוֹ אֲמִן חֲטוּפָה. (סְפָר חֲסִידִים סִימָן תמ"ט).

(קְשֵׁר גוּדֵל, סִימָן חֵי, סְעִיף טז)

ב. מִי שֶׁאָמַר "קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ", וְעַדֵּן הַשְּׂלִיחַ צְבוּר הִזָּה אוֹמֵר "וְקָרָא זֶה אֵל זֶה", יִכְוִין לְמָה שֶׁעוֹנִים הַקְּהָל, וְיֵאמַר ["קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ"] בְּאִפְסוֹ שְׂלֵא יִשְׁמִיעַ לְאִזְנָיו כַּנ"ל (וְעֵין בְּבִרְכֵי יוֹסֵף).

(קְשֵׁר גוּדֵל, סִימָן חֵי, סְעִיף טו"ב)

מוסד

לֹא יִשְׁיִם שִׁיחַת חֲלִין בְּשַׁעַה שֶׁשְׂלִיחַ צְבוּר חוֹזֵר הַתְּפִלָּה, וְאִם שָׁח, הוּא חוֹטֵא וְגוֹדוֹל עוֹוֹנוֹ מִנְשׂוּאָה וְגוֹעֲרִין בּוֹ (שְׁלָחוֹן עֲרוּךְ סִימָן קכ"ד). וְאִם גָּמַר תְּפִלָּתוֹ בְּלַחֵשׁ וְעַדֵּן הַשְּׂלִיחַ צְבוּר אֵינּוּ מִתְחִיל הַחֲזָרָה, חֲטָא חֲמוּר לְדַבֵּר בֵּין לַחֵשׁ לַחֲזָרָה (גִּנְרֵי הָאֵר"י ז"ל).

(קְשֵׁר גוּדֵל, סִימָן חֵי, סְעִיף אָךְ)

חדוש על הפרשה

אשה כי תזריע וילדה - וילדה גימטריא "והדם". רמז שאשה שדמיה מרבים בניה מרבים. רבנו אפרים ז"ל.

(נחל קדומים)

יום ב

הלכות

א. כשעונים "קדוש קדוש קדוש", יהיו עיניו סגורות וישא עיניו למרום (עין צוארי שלל בהפטרות ואתחנן ד"ה א"נ שאו מרום), ויגביה עצמו, וכן בשעה שאומר "ברוך כבוד ה'", ו"מלך", ירים עקביו כלפי מעלה וגופו, ולא ידלג הרבה שיתלוצצו עליו (טור או"ח סימן קכ"ה ושל"ה מסכת תמיד פרק גר מצוה אות נ"א).

(קשר גודל, סימן חי, סעיף חי)

ב. יחיד העומד בתפלה וכשהגיע לקדושה הצבור אומרים קדושה דסדרא או פתה, אינו אומר "קדוש" עמהם (סימן ק"ט).

(קשר גודל, סימן חי, סעיף ט)

מוסד

"קדוש" גימטריא "שפל". שם רמז דעיקר הקדושה הוא שיהיה שפל. ואם מתנהג בקדושה וטהרה, ואין לו מידת השפלות, לא עשה כלום. אך בהיותו שפל מבית ומחוץ, שכינה שורה עליו, ולכך נקרא "קדוש".

(דבש לפי מערכת ק' אות ח"י)

חדוש על הפרשה

וילדה זכר - זכר נטריקון ז' כ"ר, ז' דורונות שולח הקב"ה למי שנולד לו בן זכר. נולד, מקיים מצות מילה. גדל מעט, מקיים מצות פדיון הבן. התחיל לדבר, מלמדו תורה צוה לנו. גדל מעט יותר, מלמדו ספר. גדל מעט והגיע לחנוכה, מחנכו במצוות. גדל יותר, מלמדו אמונות. גדל יותר, משיאו אשה. רבנו אפרים בפרוש פתיבת יד.

(חומת אנה)

יום ג

הלכות

א. במודים דרבנן, ירפין הראש בלבד (האר"י ז"ל).

(קטור גודל, סימן חי, סעיף כ)

ב. אחר חזרת עמידה, תקף יש לומר ודוי ונפילת אפים, אף בשני וחמישי (האר"י ז"ל).

(קטור גודל, סימן יט, סעיף א)

מוסד

באמירת ודוי יפנע מאד ויתקרט ויהיה דעתו לשוב, דאי לאו הכי הקצ"ף יענה, ויתן יד למקטרג לומר חזו גברא אדם קט"ף אומר ודוי בלי דעת וחרטה, וכמדבר אל הדיוט חס ושלום, ומאנה הנחם נפש ירא ה' על הודוי שאומרים בנשימה אחת כמדבר למשרתו חס ושלום, אוי לנו.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף פו)

חדוש על הפרשה

וביום השמיני ימול - זריזים מקדימים למצוות שהם שבועה ימים ולילה אחת שיש בהם מאה ושמונים שעות, והם בגימטריא ע"ב ס"ג מ"ה, ויצחק אבינו ע"ה הראשון שנמול לשמונה חי מאה ושמונים שנה. ברית מילה להכניע פלוני ופלונית גימטריא ברית. ספר קדמון פתיבת יד.

(נחל קדומים)

יום ד

הלכות

א. לא ירבה ב"זיעבור" פעמים רבות או ודוים.

(קטור גודל, סימן יט, סעיף ב)

ב. אין צריך לפרט החטא, ואם מתודה בלחש, נכון לפרט החטא (סימן תר"ז).

(קטור גודל, סימן יט, סעיף ד)

מוסד

בעניית י"ג מדות, יזהר לאומרים פהגן בכונה שלמה, כי רבו סודותיהן והדברים עומדים ברומו של עולם.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף פז)

חדוש על הפרשה

ושלשים יום ושלשת ימים וכו' - כְּשֶׁתִּמְנַה ל"ג לְזָכַר וְס"ו לְנִקְבָה, הָרִי הֵם מֵאָה פְּחוֹת אֶחָד. זֶהוּ שְׁאָמַר הַכְּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ה') "רַחֲצוֹת בְּחֶלֶב", רָמַז לְמִקְוֵה שֶׁבּוּ אַרְבָּעִים סָאָה גִימְטְרִיא "חֶלֶב", "יִשְׁבוֹת עַל מִלֵּאת", ע"ל יָמִים יוֹשְׁבוֹת לְמִלֵּאת יְמֵי טְהָרָה. רַבֵּנוּ אָפְרַיִם ז"ל בְּפִירוּשׁוֹ כְּתִיבַת יָד.

(חומת אֶנְבֵּן)

יום ה

הלכות

א. צָרִיךְ לְשַׁחֹת בְּיָדָיו כְּמוֹ בְּמוֹדִים (שִׁל"ה). וְיַעַן הַדּוֹר יְתוֹם, לֹא יִשְׁחָה הַרְבֵּה אֶלָּא מְעַט, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִלְעִיגוּ וְחָטְאוּ.

(קְשֵׁר גוֹדֵל, סִימָן יט, סְעִיף ה')

ב. צָרִיךְ לְהִתְנוּדוֹת מְעַמָּד, וְאַף אִם הוּא הִתְנוּדָה כָּבֵד וְשִׁמְעָ לְשִׁלִּיחַ צְבוּר שְׁמִתוּדָה, צָרִיךְ לְעֲמוֹד וּלְהִתְנוּדוֹת (סִימָן תר"ז). וְגַם לְמֵי שְׁנֵהֵג כְּהָאָר"י זצ"ל שֶׁלֹּא לְהִתְנוּדוֹת כִּי אִם פְּעַם אַחַת, צָרִיךְ לְעֲמוֹד בְּיָדָיו אֶרְפִּים שְׁמִתוּדִים הַקֶּהֱל. זָקֵן אוֹ חֲלוּשׁ, יָכוֹל לְהִתְנוּדוֹת עַל יְדֵי סְמִיכָה (בְּרַפְּי יוֹסֵף סִימָן קל"א).

(קְשֵׁר גוֹדֵל, סִימָן יט, סְעִיף ו-ז)

מוסד

יְסוּרִין מְמַרְקִין עוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם. וְאִם קִבְּלָם מֵאַהֲבָה, יִרְאֶה זֶרַע יֵאָרֶךְ יָמָיו, וְחִפְץ ה' בְּיָדוֹ יִצְלַח. וְאִפְשָׁר דִּיהִיּוּרִין דִּין, וְהוּא מְקַבְּלָם בְּאַהֲבָה חֶסֶד, וּמִתְמַתְקִין הַדִּינִין, וְהִיָּה שְׂכָרוֹ בְּנֵי חַיִּי וּמְזוֹנֵי דְבִמְזָלָא תַלְמִין. וּבְמִקוֹם אַחֵר הָאָרְכָתִי בַס"ד.

(צְפָרֵן שְׁמִיר, סִימָן י, סְעִיף קנ)

חדוש על הפרשה

וְאִם נִקְבָה תֵּלֵד - "נִקְבָה" רָאשֵׁי תְבוֹת נְעֵרָה קִטְנָה בּוֹגֵרֶת, וְאוֹת ה' מְשַׁנְּשָׂאתָ, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ בְּאֵהָר הַקָּדוֹשׁ "מִדְּקִבְלֵת דְּכָר, נִקְרָא נְעֵרָה בְּה"א" [פְּרוּשׁ: מִשְׁעָה שְׁמִתְחַתֶּנֶת נִקְרָאת נְעֵרָה בְּאוֹת ה"א]. סֵפֶר קְדָמוֹן כְּתִיבַת יָד.

(נַחַל קְדוּמִים)

יום ו

הלכות

א. המנהג לומר ודוי אחר תפלת י"ח, גם כשהוא מתפלל ביחיד. אין היחיד רשאי לומר "ויעבר" ולא י"ג מידות דרך תחנון, אבל דרך קריאה בטעמי הפסוק רשאי (סימן תקס"ה). יכול לומר סליחות, כל שאינו אומר י"ג מידות, וגם שרומז "זכר לנו היום ברית שלש עשרה", לית לן בה [אין בכה בעיה]. (ברפ"י יוסף סימן קל"א).

(קט"ו גודל, סימן יט, סעיף ח-י)

ב. אין לומר סליחות בערבית כלל, והוא חטא גדול. והישוב בבית הפנסת שנוהגים כה, ישוב בדרך וידם או ילמד מזמורים (ברפ"י יוסף סימן תקפ"א). ודוי, יכול לומר בכל עת, לבד במוצאי שבת לא יאמר ודוי עד שיעבר חצות לילה.

(קט"ו גודל, סימן יט, סעיף יא-יב)

מוסר

יזהר ממחשבות רעות. ואם בא לו מחשבה רעה, יעביר יד זמינו על מצחו ג' פעמים וישתק מעט, ויכנו בשם קר"ע שט"ן.

(צפ"ן שמיר, סימן יא, סעיף קסב)

חדוש על הפרשה

טמא הוא טמא יטמאנו הכהן - אפ"ש לדקדק אומרו "טמא יטמאנו" במאי דקימא לן דטמא שטהרו הכהן לא טהר. וזה שאמר כיון ש"טמא הוא" מ"כרח" טמא יטמאנו, אף אם שגג וטהרו הרי הוא בטומאתו. אי נמי אפ"ש דאשתני הצרוע דלא ישובו טמאין עמו, וזה שניאמר "טמא יטמאנו", להוסיף לו טמאה על שאר טמאין, והינו בדרך ישוב וכו'.

(פני דוד)

פרשת מצורע

יום א

הלכות

א. אם בעודו נופל על פניו שמע קדיש או קדושה, יכול לענות (מטה יהודה. ועד"ה יש לפקפק).

(קט"ו גודל, סימן יט, סעיף יד)

ב. נפילת אפים מִיָּשׁוּב, וְאִם הִצְבּוּר אֹמְרִים תַּחֲנוּנִים קָדָם נְפִילַת אֲפִים, וּבְצַנְעָא נְהִיג כְּהֶאָר"י ז"ל, וְאִינוּ יָכוֹל לִישׁוּב כִּי הִקְהֵל עֹמְדִים, אֹמֵר נְפִילַת אֲפִים עַל יְדֵי סְמִיכָה כִּנ"ל.

(קְשׁוּר גוּדֵל, סִימָן יט, סְעִיף טו)

מוסר

בְּאוֹמְרוֹ "אֵלֶיךָ ה' נִפְשִׁי אֲשׂא", קִבְּלֵנוּ שְׁבָדוֹר יְתוּם זֶה לֹא יִכּוֹן לְמָסוֹר נִפְשׁוֹ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם, שְׁיִישׁ סִפְנָה בְּנְפִילַת אֲפִים לְכּוֹן כָּךְ, רַק יִכּוֹן שֶׁהוּא מוֹסֵר עֲצָמוֹ בְּסוּד מִיתָה עַל קִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמְצָוֹת.

(מוֹרָה בְּאַצְבָּע, סִימָן ג, סְעִיף פט)

חדוש על הפרשה

אֵת הַצֶּפֶר הַחִיָּה וְכו' - טַעַם לְשִׁנֵּי צְפוּרִים, כִּי הָאָדָם יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי מִיְנֵי דְבוּר. אֶחָד אָסוּר, וְאֶחָד מְצוּנָה בּוֹ. וְהָאָסוּר דִּהְיֵנוּ הַלְשׁוֹן הַרַע וְדִגְמָתוֹ, זֶה הַצֶּפֶר שֶׁעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה פְּטִיט הַשְּׁחוּטָה עַל כָּלִי חָרָס, שְׁאִין לוֹ תִקְנָה אֲלֵא בְּשִׁבְיָה, לְרַמֵּז דָּאֵם עִם הָאָרֶץ הוּא, יִהְיֶה לוֹ רוּחַ נְשִׁבָּרָה, וְאִם תִּלְמִיד חָכֵם הוּא, יַעֲסֹק בְּתוֹרָה. וְזֶה שְׁנֵי מִיָּם חַיִּים", תּוֹרָה שֶׁנִּמְשָׁלָה לְמִיָּם חַיִּים. וְצָרִיךְ לְצַרֵּף בְּדְבוּר הַתּוֹרָה עֵץ אֶרֶז וְשְׁנֵי וְתוֹלַעַת וְאַזּוּב, הַמוֹרָה עַל הַהִכְנָעָה. מִפְּרָשִׁים.

(חומת אֶנְךְ)

יום ב

הלכות

א. יָכוֹל לֹאֲמַר נְפִילַת אֲפִים בְּיַחֲדוּת וּבְכֹל מְקוֹם, וְאָרִיךְ [וְטוֹב] בֵּין לְפָשִׁט בֵּין לְסוּד (בְּרַפֵּי יוֹסֵף קל"א).

(קְשׁוּר גוּדֵל, סִימָן יט, סְעִיף טז)

ב. אֵלּוּ הַיָּמִים שְׁאִין נוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם: בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ, וּבְחִנּוּכָה, וּבְפּוּרִים, וְכֹל חֲדָשׁ נִסָּן, וְלֹא בִּי"ד בְּאֶיֶר, וְלֹא בְּל"ג לְעֹמֶר, וְלֹא מֵרֵאשׁ חֲדָשׁ סִיּוֹן עַד י"ב יָמִים, וְלֹא בְּט"ו בְּאָב, וְלֹא בְּעֶרֶב רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְלֹא בְּעֶרֶב יוֹם הַכְּפוּרִים, וְלֹא מִמוּצָאֵי יוֹם כְּפוּר עַד סוֹף תְּשׁוּבָה, וְלֹא בִּי"ד וְט"ו שְׁבָעָדָר א' (סִימָן קל"א וְאַחֲרוֹנִים). כָּל יוֹם שְׁאִין נוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם, אִין נוֹפְלִים גַּם כֵּן בְּמִנְחָה שְׁלֹפְנָיו, חוּץ מִעֶרֶב רֵאשׁ הַשָּׁנָה וְעֶרֶב יוֹם כְּפוּר (שָׁם).

(קְשׁוּר גוּדֵל, סִימָן יט, סְעִיף טוּב-ח)

מוסר

לֹא יוֹצֵיא דְבָר מְגִנָּה מִפִּי, וְהַכְּתוּב עֵקֶם כְּמָה אוֹתִיּוֹת לֹאֲמַר "אֲשֶׁר אֵינְנָה טְהוֹרָה" (בְּרֵאשִׁית ז, ח), כִּי הָאָדָם עֵלּוּל לְקַבֵּל טְמֵאָה, וְהַתּוֹרָה אֵף שְׁאִינָה מְקַבְּלַת וְלִכְךָ מְזַכְּרַת טְמֵאָה, כִּינָה הַתּוֹרָה לְלַמֵּד לְאָדָם הָעֵלּוּל לְקַבֵּל שְׁיִשְׁנָה דְבוּרוֹ כָּל מָה שְׁיִיכַל.

(צַפְרֵן שְׁמִיר, סִימָן יא, סְעִיף קעט)

חדוש על הפרשה

ובא אשר לו הבית - זה שיחד לו הבית לעצמו, כי בלחו ועוצים ידו סבר שהיה לו, ואינו מהנה לעניים. ומה שצוה לחטא את הבית בצפורים, רמז כי העשר עשה יעשה לו כנפים כצפורים עפות, ולכן אז יסיר מלבו חמדת הממון והכיליות [קמצינות]. מפרשים.

(חומת אנה)

יום ג

הלכות

א. בבית האבל, אפלו שאין שם אבל אלא מתפללים למנוחות נפש המת, אין אומרים נפילת אפים.

(קשר גודל, סימן יט, סעיף יט)

ב. חתן פושא לבית הפנסת או שמתפללין בביתו, אין נופלין על פניהם, שבעה לנושא בתולה, וג' לא למן שנושא אלמנה. חתן בשחרית יום ח' אין נופלין על פניהם, ד-ז' ימים שלמים בעינן (מחזיק ברכה בק"א סימן קל"א).

(קשר גודל, סימן יט, סעיף כ-כא)

מוסר

יתרחק מהאונאה, ובפרט מאונאת דברים ואונאת אשתו שדמעתה מצויה, וכל השערים ננעלו חוץ משערי אונאה, ונפרע על ידי הקדוש ברוך הוא והוא פרעון קשה וחזק מאד.

(צפון שמיר, סימן יא, סעיף קפב)

חדוש על הפרשה

כנגע נראה לי בבית - יש לדקדק אומר "כנגע" בכף הדמיון. ואפשר לומר דרך רמז ותוכחות מוסר במה שאמר עשה עברה אחת קנה לו קטיגור אחד, אך אינו נראה והוא במדור הקלפות למעלה, וזהו "כנגע", כמו אותו נגע, דהינו הקטיגור שהוא למעלה ואינו רואהו, משם נמשך נגע בעונוי שפארהו למטה בבית.

או ירצה, כנגע שנראה בנשמתו, כי כל עוון פוגם בנשמה, נראה לי למטה בחוש בבית.

וקרוב לזה שמעתי באומרים דמוציא שם רע פוגם בבגרות הלשון, וכשהאדם פוגם בבגרות הלשון ודאי פוגם בבגרות המעור, והן בעוון נבראים על ידו בנים משחיתים נגעי בני אדם, ועתה נראה בפעל בבית, "כנגע" כאותו הנגע נסתר "נראה לי" בפעל בבית.

(פני דוד)

יום ד

הלכות

א. יום מילה, אין נופלים על פניהם בבית הכנסת, אפלו שאין המילה נעשית אלא בבית, אם יש אבי הבן או סנדק בבית הכנסת, סגי. ואף אם אין אבי הבן בעיר או שמת, קרוביו הולכים לבית הכנסת ומתפללים כמנהג ואין נופלים על פניהם (ת"ח ח"ג סימן ד'). אף אם נולד מהול, פיון דמטיפים דם ברית ממנו, אין נופלים על פניהם (הל'ק"ט ח"ב סימן קס"ח).

(קשור גודל, סימן יט, סעיף כב-כג)

ב. מילה בתענית צבור, אין נופלים על פניהם, אבל אומרים סליחות וגם ודי, ואין אומרים והוא רחום, ואין בעל הברית אומר התחנונים, אבל פרשת ויחל חיב לשמע (בית דוד סימן שמ"ז). במנחה אם מתפללים אצל התינוק, אין אומרים תחנונים (אחרונים).

(קשור גודל, סימן יט, סעיף כד-כה)

מוסד

אם הוא יום קריאת התורה, לא ידבר בעוד שמוציאין ספר תורה, כי שעה זו הוא שעת רחמים, ויש סוד גדול. וישמח על ראית ספר תורה ויכבדנו וינשקנו. ואם יעשה איזה מצוה ממצוות ספר תורה ישמח בה, ומנהג העיר שמי שנכנסה אשתו בחודש הט' לעבורה, נזהר לעשות החודש ההוא מצוות פתיחת ההיכל. והוא מנהג יפה ויש לו סמך על דרך האמת. ואם יעלה לספר תורה, יכונן לתקן מה שפגם בכבוד התורה, ואם ישמח בקריאתו, ישפיע עליו שפע קדשה מקדשת הספר תורה.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף צ)

חדוש על הפרשה

ואשה אשר ישכב איש אתה - ואם תאמר אמאי לא פתיב בהם כבוס בגדים? ויש לומר דמסתמא לא נטמאו בגדים כדאמרינן פרק נערה היא בבגדה וכו' יוציא. מפ'שים. ועין בתקוני זהר הקדוש ובאחרונים.

(חומת אנה)

יום ה

הלכות

א. "והוא רחום", יש לאומרו בקרוב רגלים, כי הוא כנגד י"ח ברכות. ויבין מה שמוציא מפיו, ויהיו דבריו רחמים ותחנונים בהכנעה.

(צפון שמי, סימן ב, סעיף לב)

ב. "והוא רחום", צריך לאומרו בכונה ומעמד, אבל לומר בקול רם אינו עפוב, ונהרא נהרא ופשטיה.

(קשור גודל, סימן יט, סעיף כו)

מוסר

בעלותו לספר תורה, יברך ברכות התורה התבות פתקנו, ובקול רם, כדי שיענו הקהל "אמן". ואל יקפיד על מקום העליה שקראוהו שאינו לפי מה שסובר שהוא כבודו, כי כל זה יצור הרע להחטיאו ולטורדו מעבודת ה'. והרב יוסף האזובי בקצרת פסך דבר פהגן לבנו יחידו בשירתו המלאה לה אמיר. אחר כך יגמר תפלתו פהגן, ויכונן להוריד שפע מעולם לעולם, כי כל סדר התפלה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה, והכל לצורך גדול עצום ורב ורם, ומלאכי אלהים עולים ויורדים בו.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף צא-צב)

חדוש על הפרשה

תהיה בנדתה - גימטריא "ועד שתבוא במים", ובגמרא דריש לה מקרא. מפרשים.

(חומת אנה)

יום ו

הלכות

א. "יענה ה' ביום צרה" וגו', אנו בדין בכל יום שאין נופלים על פניהם, אין אומרים "יענה" (שיורי פרי חדש סימן קל"א). וכשאומר "יענה", יאמר בכונה והכנעה.

(קשור גודל, סימן כ, סעיף ב)

ב. אם בא לבית הפנסת כשאומרים הצבור סדר קדשה, יאמר עמהם אף קדם תפלתו. והוא הדין דיקול לאומרה קדם שיאמר הב' פסוקים ובה לציון, ואני זאת בריתי, ומכל שכן שיוכל לומר אשירי ולמנצח אחר כך, כדי לאומרה עם הצבור (מגן אברהם). יש אומרים שאין לומר בקול רם מלות התרגום אשר בקדשה דסידרא, ואיפא מאן דלא חש, וכתב הרב מהרח"ו ז"ל שרבינו האר"י נהג לאומרה בקול רם ולא הקפיד בזה.

(קשור גודל, סימן כ, סעיף ג-ד)

מוסר

"אשירי יושבי ביתך", צריך לדקדק ולכונן בו הרבה, כי מה שאמרו בפירק קמא דברכות (דף ד' ע"ב): כל האומר "תהלה לדוד" ג' פעמים, מבטח לו שהוא בן העולם הבא, אם קורא אותו בכונה ויראה ואהבה, וכלי האי ואולי.

(קשור גודל, סימן כ, סעיף א)

חדוש על הפרשה

ולאיש אשר ישכב עם טמאה - במסורה: ולאיש אשר ישכב עם טמאה, ולאיש בשבת בן שאול, ולאיש שתיים מכסות את גויתיהנה. כן הוא במסורה. ואפשר דהמשמש עם טמאה, בניו מתים, וכמו שכתב רבנו מהר"א מגרמיזא ז"ל דזה סמיכות ולאיש אשר ישכב עם טמאה - אחרי מות. וזה שאמר "ולאיש אשר ישכב עם טמאה", זה גורם "ולאיש בשבת בן שאול", רמז לאיש הזה בשבת כי בן שאול, שבנו ימות ויקבר וזהו "בן שאול" פרושו קבר, קרי בה שאול. ועונו ועוון שגרם שמת בנו שני העונות עליו ועל הטמאה, שתיים מכסות את גויתיהנה, עונותם על עצמותם. ודו"ק.

(נחל קדומים)

פרשת אחרי מות

יום א

הלכות

א. יאמר [בתפלת שחרית] "קנה וכו' אין פאלהינו" וכו'. ושמעתי כפי הפשט "אין פאלהינו", כנגד בבל, דנבוכדנצר גזר שישתחוו לאלם. "אין פאלהינו", נגד מדי, דאחשורוש מכרנו להמן לעבדים. "אין פמלכנו", כנגד יון, דאלנסנדרוס מלך בכל העולם. "אין פמושיענו", נגד עשיו (ודוק כי קצרתיו).

(קשור גודל, סימן כ, סעיף ז)

ב. יאמר אחר כל תפלה - "עלינו לשבח" מעמד, כי "עלינו" בגימטריא "ומעמד". ויאמר תיבה בתיבה. לא יאמר "אבל אנחנו כורעים ומשתחוים", רק יפסיק אחר תיבות "לא יושיע", ויאמר "ואנחנו משתחוים" וכו'. יאמר "ומושב יקרו" ולא ישנה, והוא שבח נורא מאד מלא רזין עילאין. ועקרו תקנו הושע בן נון, ושוב תקן רבן יוחנן בן זכאי לאמרו אחר תפלה, כמו שכתב רבנו האי גאון בתשובה כתב יד, ורבנו האר"י זצ"ל גלה סודו שהוא להמשיך אורות המקיפים (עין סדור האר"י"ל). אחר כן בכל תפלה יאמר "על פן נקוה לך". ויכוון "מהרה בתפארת עונך" סופי תיבות "כהת" שם קדוש.

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף לה-לו)

מוסר

כתב הרב "אור צדיקים": אין לחלוץ התפלין עד שילמד בהן תחלה אהד המרבה ואהד הממעיט, כי לא יזכה האדם לקנות ג' חלקי הנשמה נפש רוח נשמה, אלא אם כן ילמד בתפלין, כמ"ש בר"ח שער הקדשה, וביותר אם לומד בתפלין דרבנו תם.

(מחזיק ברכה סוף סימן כ"ה)

חדוש על הפרשה

בזאת יבא אהרן וגו' - דורשי רשומות אמרו פי שלשה דברים מועילים לתשובה ולבטל גזירה ולקרב הגאולה, והם: קול, צום, ממון, שמספרם שנה, ושלשתן גימטריא "זאת". וזהו "בזאת אני בוטח". זהו תנך דבריהם. וזה יש לרמז: "ואף גם זא"ת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתים ולא געלתים", דהני תלת מילי מועילים להגן בגלות לקרב הגאולה. ואפשר זה רמז "ועצת יהוה היא תקום", "עצ"ת ראשי תבות ענוי צדקה תורה, שהם השלשה האמורים. ודוק והארך.

(נחל קדומים)

יום ב

הלכות

א. מנהג טוב לומר אחר כל תפלה - "לדוד ה' אורי וישעי" (תהלים כ"ז), ובפרט מראש חדש אלול עד הושענא רבא.

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף לז)

ב. נהגו אנשי פרובינצא לומר בכל יום בסוף תפלתם ג' פסוקים אלו: "אל תירא מפחד פתאם ומשאית רשעים כי תבא", "עצו עצו ותפר דברו דבר ולא יקום פי עמנו אל", "ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבל אני עשיתי ואני אשא ואני אסבל ואמלט". וכך היה נהג הרב החסיד מוהר"ר יהודה בן ששון כמ"ש הרב מנות הלוי (דף קכ"א). והרמ"ז פה היה מנהגו ומוסיף בו ניסח זה: רבון העולמים, זכנו לעסוק בתורה לשמה ובמצוות וגמילות חסדים ולהשפיע בהם ולהעריב, וזכנו לראות בבנין בית מקדשינו החרב. אלהינו ואלהי אבותינו הראנו בבנינו וכו' עד תמידין פה לכתן.

(צפון שמיר, סימן ב, סעיף ל"ה)

מוסר

לא יצא אדם מבית הכנסת עד שייסמו כל התפלה וכו'. ספר חסידים סימן תשע"ט. פרוש עד סוף קדיש בתרא בחול ובשבת, וכבר בסימן דבסמוך הביא דנענשה זקנה על שלא היתה ממתנת עד שהיו יוצאים מבית הכנסת, ושמעתי בימי נעורי להרב המבהק החסיד וענו כמהר"ר משה מזרחי ז"ל שהיה מקפיד וגוער על זה. (ברית עולם על ספר חסידים שם)

חדוש על הפרשה

בגדי קדש הם (טו. ד) - הפתוב הרגיש מדוע לא ילבש בגדי זהב, ועוד שנשמע קולו ולא ימות [ר"ל למה ביום הכפורים אינו לובש בגדי זהב שהם בעלי פעמונים, הרי נאמר על לבישת בגדי זהב, בפרשת תצנה (כח, לה) "ונשמע קולו בבאו אל הקדש לפני יהוה ובצאתו ולא ימות", ואיך ינצל מזה ביום הכפורים]? לזה אמר "בגדי קדש הם", כמו שאמרו ז"ל אין קטיגור נעשה סניגור, וזה שאמר: אלו "בגדי קדש הם", אבל האחרים בגדי קטגור. אי נמי, אלו בגדי ענוה בגדי קדש, לא בגדי התפארות. אי נמי, לפי שהקב"ה חס על ממונם של ישראל, שהדין

הוא [בבגדי יום הכפורים] שטעונונים גניזה, ויצטרכו לממון מפלג בכל שנה, זהו [שאמר] "בגדי קדש" שצריך להניחם בקדש [במקום קדוש]. הרב הגדול מהר"ר וידאל צרפתי ז"ל בכתיבת יד.

(חומת אנה)

יום ג

הלכות

א. אחר תפילה, ישתדל ללמוד סדר היום בסדר חק לישראל, כי הוא סדר נאה דרוך קצרה וכשרה, וזוכה במעט זמן לקרות תנ"ך, ולשנות משנה, וגמרא, וזהר, והאיש הרא, ח"ק נתן ולא יעבר [הינו שלא יחסיר מלקרא 'חק לישראל'], כי הוא תועלת עצום לנפשו קר"ה נאמנה הזאת נעמי [ר"ל קריאה ברוך ובנעימה]. וגם ילמוד תנ"ך בתרגום, כמ"ש האר"י זצ"ל, ושם ימצא הכל מוכן. אמנם יש בו טעויות הרבה, וצריך להבין ולהרגיש הטעויות. ובנביאים וכתובים ילמוד פעם אחת מקרא ופעם תרגום.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף צג)

ב. ישלים בכל יום צ' אמנים, ד' קדושות, י' קדישים, ק' ברכות, ראשי תבות "צדיק", והוא אחד מתיקוני צדי"ק יסוד עולם.

(צפון שמיר, סימן ט, סעיף קלג)

מוסר

רבנו האר"י זצ"ל א"ב הוא ראה והתקין ללמוד תנ"ך פסוקים בתרגום, משנה, גמרא, זהר, כנגד עולמות אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה], ושאר פגנות. וכבר סדרו ספר "חק לישראל" מסדר ומתקן בכל פרשה ופרשה, ואני בעניי הוספתי בכל יום שילמדו קצת מוסר וקצת דינים מהרמב"ם וכו'. ומכאן תזכרה לתלמידי חכמים שאינם רוצים ללמוד כי אם גמרא ופוסקים, ומבזים בלבם לתלמידי חכמים שלומדים תנ"ך ומשניות וספרי מוסר, והן בעוון לא יבינו כי האף אמנם דלימוד הגמרא יקר מכל, ואין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה וכו', מכל מקום כל זה הינו ללומד תורה לשמה בענוה, ונזהר בדקדוקי מצוות כמו הראשונים שהיו קדושים מאד...

(דב"ש לפי מערכת ת' אות מ"א)

חדוש על הפרשה

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני יהוה תטהרו (ז.טו. ל) - אפ"ש במה שכתב הרמב"ם שהתשובה היא שיתחרט ויעיד עליו ה' שלא ישוב לחטא, וזה שאמר "כי ביום הזה יכפר עליכם", והיה לו לומר "כי היום הזה יכפר עליכם", אבל רמז שקדם יש דבר, וזה הדבר "ביום הזה" בצרוף יום הזה "יכפר עליכם", דהינו תשובה ביום הזה יכפר עליכם, בתנאי "לפני ה'", שתקבלו לפני ה', כי "תטהרו" ולא תחטאו.

יום ד

הלכות

א. קדם הסרת התפלין, יאמר פְּרַשְׁתָּ "וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוּעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁרַבְתָּ בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהִאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל חֻקָּיו" וכו' עַלֵיךָ כִּי אָנֹכִי יְהוָה רַפְּאֶךָ, וַיִּכְוֶינִי בְּדֹד יוֹדִי"ן דְּע"ב. וְיִסֵּר תַּפְּלָה שֶׁל רֹאשׁ מַעֲמֵד וַיִּצְנִיעֶנָּה בְּפִים, וְיִסֵּר הַתַּפְּלִין שֶׁל יָד מֵיָּשֵׁב וַיִּצְנִיעֶם בְּפִים (שֵׁעַר רוּחַ מֵהָאָר"י ז"ל).

(קָשֶׁר גּוּדֵל, סוֹף הַסֵּפֶר, סְעִיף יב)

ב. יתפלל כמו שהיה מתפלל רבי עקיבא בכל יום: "יהי רצון שלא אכעוס ולא אכעיסך" (חרדים בשם פרקי ר"ע).

(צִפְרֹן שְׁמִיר, סִימָן ג, סְעִיף לו)

מוסד

כל מי שיש לו צרה או חלי, יסדר תפלה להתפלל לפני ה' בכונה. ואם אינו בקי כל כך בלשון הקדש, יתפלל בלשון שהוא בקי בו. וכן כל יום יתפלל על התמדת הבריאות לעבודתו, ושינצל מיצר הרע ומכל חטא, ושלא ימצא פסול בזרעו, ושיוכל להדריך בניו לעבודת ה', ולעסק בתורתו הקדושה.

(צִפְרֹן שְׁמִיר, סִימָן יב, סְעִיף רז)

חדוש על הפרשה

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני יהוה תטהרו (טז. ל) - תבנת "תטהרו" לכאורה יתר. אמנם ה' לו צנה פי הנה מה טוב לענות נפש ביום הקדוש, וברית פרוטה מבעל הרחמים כי ביום הזה יכפר, אמנם, תטהרו, לסור ממוקשי סבת החטאים אשר עשיתם, שאם לאו לא עשיתם פלום, ויום הכפורים אינו מכפר אלא לשבים, כרבנו, והתשובה עקרית היא להכרית שרש פורה רוש ולענה, כדבר האמור.

(דְּבָרִים אַחֲדִים דְּרוֹשׁ כג)

יום ה

הלכות

א. בבואו לבית לטעם מדי צפרא, יזהר בברכת האכל והמשקה, ושיהיה בו שיעור ברכה אחרונה.

(מורה באצבע, סִימָן ג, סְעִיף צד)

ב. יִזְהַר לְקַבּוֹעַ עֵתִים לַתּוֹרָה בַּיּוֹם עַל כָּל פְּנִים.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף קיז)

מוסד

וְנִתְיָמָה הוּא עַל בְּנֵי אָדָם אֲשֶׁר שִׁבְתָּם וְקִימְתָם וְכָל מַעֲיָנָם בְּסֵדֶר אַכִּילָתָם, עִם בְּנֵי בֵיתָם נוֹעְצוּ יַחְדָּו מֵהַ נֹאכַל הַיּוֹם וּמֵה נֹאכַל מָחָר, וְעוֹשִׂים שְׂקָלָא וְטְרִיא וּמְסַקְנָא. וְהֵלֵא הָאֲכִילָה הִיא מֵהַג' דְּבָרִים אֲשֶׁר בְּנֵי אָדָם דּוֹמִין לְבַהֲמָה, הַטּוֹב הוּא לְשֵׂאת וּלְתַתּוּ וּלְאַבֵּד הַזְּמַן בְּמַה שְׂדוּמִים לְבַהֲמָה, וּבְמַה שְׂדוּמִין לְמִלְאָכִים הִיא הַדְּעֵת לֹא יַעֲלֶה עַל לֵב לִישֹׁר דְּעַתָּם וּמִדְּתָם וּמִסְלוֹת לְבָבָם וּלְשֵׂאת וּלְתַתּוּ בְּסֵדֶר עֲבוּדַת ה', וְלֹא בָּא בְּפִיָּהֶם, אֲמַרְתִּי שְׁגַם זֶה הֶבֶל וְחֲלִי רַע.

(צפון שמיר, סימן ג, סעיף מה)

חדוש על הפרשה

וּשְׂפָךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסְהוּ - תִּנְיָא בְּחֵלִין (דף פ"ד) בְּמָה שְׂשִׁפָךְ בּוֹ יְכֻסָּה, שְׂלֵא יְכֻסְנוּ בְּרַגְלֵי שְׂלֵא יִהְיוּ מִצְוֹת בְּזוּיוֹת עָלָיו. עַיִן שָׁם. וְאֲמַרוּ בְּתַנְחומָא פְּרָשְׁת וַיִּגְשׁ: אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי אָמַר הַקָּב"ה לִישְׂרָאֵל הֲיוּ מְכַבְּדִין אֶת הַמִּצְוֹת שֶׁהֵן שְׁלוּחִי, וְשְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ, אִם כְּפַדְתָּ אוֹתָם כְּאֵלוֹ לִי כְּפַדְתָּנִי. וְאִם בְּזִיתָ אוֹתָם כְּאֵלוֹ לְכַבּוּדִי בְּזִיתָ. עַיִן שָׁם. וְהָאִישׁ הַיָּרֵא חֲרָדָה יִלְבַּשׁ בְּעֵת שְׂמֻקִּים מִצְוָה אוֹ מִתְפִּיל אוֹ לומד בַּתּוֹרָה יִהְיֶה בְּכַבּוּד גָּדוֹל כְּדַת מֵהַ לַעֲשׂוֹת.

(חומת אנה)

יום ו

הלכות

א. יִזְהַר לְקַרְא מְקַרָּא כָּל כ"ד תַּנְיָא חוּזַר חֲלִילָה, וְהִרְאִשׁוּנִים הָיוּ קוֹרִין לַכ"ד "מְקַדֵּשׁ יָהּ", וְעַד יִין בְּעָרִי הַמְעַרְב קוֹרִין לוֹ "מְקַשִּׁייה", וְשֵׂאֲלֵתִי מֵאִי קִשְׂיָא לְהוּ, וְאִין פּוֹתֵר, וְאֲמַרְתִּי לְהֵם שְׂרַצוֹנָם לומד "מְקַדֵּשׁ יָהּ", וּבְפִי הַהִמּוֹן נִשְׂאָר "מְקַשִּׁייה".

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף קיח)

ב. כְּבָר נוֹדַע סְגוּלַת סֵפֶר תְּהִלִּים נוֹרָא מְאֹד. יִזְהַר לְקַרוֹת מְמַנּוּ שְׁעוֹר בְּכָל יוֹם אוֹ לְפַחוֹת בְּכָל שָׁבוּעַ, בְּאִפְּן כִּי מְשִׁנָּה, זֶהֱר, תְּהִלִּים, כ"ד, לֹא יִסּוּרוּ מְמַנּוּ, וְחוּזַר אֲלֵיהֶם כְּפִי כּוֹחוֹ, וְסִמְנָה זְכוּת"ם יָגוּ, רָאִשִׁי תַבּוֹת זֶהֱר, כ"ד, וְתְהִלִּים, מְשִׁנּוּת, כִּי הַלְמוּד בָּהֶם יָגוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא בְּלִי סֵפֶק.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף קיט)

מוסד

כְּשֵׁילָךְ לַעֲסָקוּ, יִזְהַר מְאֹד מְאֹד בְּכַמָּה לְאוּיִן שֶׁהוּא מְזַמֵּן לְקִיָּם אֲזִהְרָתוֹ יִתְבַּרַךְ, אוֹ לַעֲבוֹר חֵס וְשְׁלוֹם, וּמֵהֶם: גָּזֵל, גִּנְבָה, אוֹנְאָה, שֶׁקֶר, מִרְמָה, עוֹל בְּמִדָּה בְּמִשְׁקָל וּבְמִשׁוֹרָה, גּוֹנֵב דַּעַת הַבְּרִיּוֹת, אָבֵק רַבִּית, לֹא תִגּוֹשׁ, עֲשֵׂק שֶׁכֶר שֶׁכִּיר, שְׁבוּעַת שֶׁקֶר, מַחְלִיף בְּדַבּוּרוֹ, אֵינְהוּ וְאִבִּיזְרִיָּהוּ וְדַכּוּתֵיָּהוּ, אֲשֶׁרִיו אִם יִנְצֵל מִכָּלֶם. וּיְכַוֵּין שֶׁהוֹלֵךְ לְמִשְׁאֵא וּמִתֵּן לְכַלְכֵּל בֵּיתוֹ בְּכַבּוּד, וְשֵׁלֵא יִמוּט, וּבִדְעָתוֹ לִיזְהַר בְּכָל מָה שֶׁהִזְהִירָה תּוֹרָה מְדֹאֹרֵייתָא וְדַבְרֵי סוֹפְרִים, וְיִהְיֶה כָּל מַעֲשָׂיו לְשֵׁם שְׁמַיִם.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף צז)

חדוש על הפרשה

וּשְׁמֵרְתֶם אֶת חֻקְתֵי וְאֶת מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֲתֶם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם - בְּהַקְדִּים מָה שֶׁאֲמָרוּ ז"ל דָּאֵם יַעֲשֶׂה מִצְוָה בְּכָל יוֹם, אוֹתוֹ יוֹם נִתְקַן, וְאִם לֹא, נִדְחָה אוֹתוֹ יוֹם, וְאִין אוֹתוֹ יוֹם נִמְנָה מִחַיֵּי הָאָדָם, וְלֹא יִדַּח מִמְנוֹ, אֲבָל בְּקִיּוּמוֹ הַמִּצְוֹת יוֹם יוֹם נִתְקַנִּים, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "וּשְׁמֵרְתֶם אֶת חֻקְתֵי וְאֶת מִשְׁפָּטֵי", הֲלֹא תִדְעוּ "אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֲתֶם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם", נְחֻשְׁבִים חַיִּים, שְׁנֵתְקַנִּים הַיָּמִים וּבָאִים בְּמִסְפָּר חַיִּים. וְזֶה שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה "רְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶם נִקְרָאִים מֵתִים", שֶׁהַיָּמִים נִדְדוּ הֵלְכוּ וְאִין אֵלּוּ חַיִּים, וְלִכֵּן קְרוּיִים מֵתִים.

(אהבת דוד דרוש ו)

פרשת קדושים

יום א

הלכות

א. הַנְּהִיגוֹת הָרֵא"ש אֲשֶׁר צִוָּה לְבַנְיָו, יִהְיוּ לְטוֹטְפוֹת בֵּין עֵינָיו, וְיִקְרָאם פַּעַם אֶחָד בְּשָׁבוּעַ.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף קכ)

ב. סֵדֶר הַמִּצְוֹת קֶצֶר שֶׁסֵּדֶר הַגָּאוֹן הַרַ"ךְ [הַרַב שְׁלֹמֹה פֶּהֶן], סֵדֶר קֶצֶר נָאָה וְיָאָה, לֹא יַעֲבֹר מִלְקָרוֹת וְלִשְׁנוֹת בּוֹ, וְאֲשֶׁרִיו הַקּוֹרָא אוֹתוֹ בְּכָל שָׁבוּעַ.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף קכא)

מוסד

יְבַטַח בֵּה' בְּמִשְׁאוֹ וּבְמִתְנוֹ וּבְכָל דְּבַר, וְזָכְרָתָּ כִּי הוּא הַנוֹתֵן לָךְ כַּח לַעֲשׂוֹת חֵיל, וְלֹא יִסְבֹּר שֶׁהִצְלַחְתוּ מִכַּח דַּעְתּוֹ וְחִרְפוֹתוֹ, כִּי הַכֹּל מִמְנוֹ יִתְבַּרַךְ, כִּי כַּמָּה חֲרִיפִים עֲנִיִּים מְרוּדִים, וְכַמָּה טְפִישִׁים עֲשִׂירִים בְּיוֹתֵר הֵם.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף צח)

חדוש על הפרשה

אל כל עדת בני ישראל וכו' קדשים תהיו וכו' - רמז שדבר שבקדשה צריך עשרה, לכן אמר "עדת", כי "עדת" היא עשרה, קדושים וכו'. מפרשים.

(חומת אנה)

יום ב

הלכות

א. אחר אכילה שהולך לעסקיו, יעשה עוד הכנה כמו שעשה בבקר, לתן בדעתו כמה לאוין לפניו, אם יקיימם אשוריו, ואם יעבר עליהם אוי לו, וכמו שכתבתי לעיל אות צ"ז, ועכשו ביותר צריך ליזהר פי הוא שביע ושמיח, וגם פי ינטו צללי ערב מתחיל להתגבר מידת הדין, ויצר הרע מתגבר.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף קכב)

ב. אם יטיל, שכן הרגל, כוין לשם שמים, שהוא מטייל להיות בריא לעבודתו יתברך, ושיהיה לבו רחב להתנהג בכל עניניו כהגון.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף קכג)

מוסר

יזהר לקיים מצות עשה (דברים כד, טו) "ביוםו תתן שכרו", כי היא מצוה גדולה עד מאד, והפועל, אליו הוא נושא את נפשו.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף צט)

חדוש על הפרשה

איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו - דרשו רבותינו זכרונם לברכה והביאו רש"י: "איש" למעוטי אשה שרשות אחרים עליה. ואפשר שלזה סמך "ואת שבתתי תשמרו", לומר כשם שפטרתי לאשה מכבוד אב ואם לפי שרשות אחרים עליה, כך אתה פטור מלכבד אביך אם לאמר חלל שבת לפי שרשותי עליך, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה. וזה שאמר "ואת שבתתי תשמרו אני ה' אלהיכם", שאני מושל בכם.

ורבנו האר"י זצ"ל פירש פי המחדש חדושי תורה בשבת, גורם כבוד גדול לאביו בעולם הפא כמו שמואב בזהר הקדוש, וזה שאמר "איש אמו ואביו תיראו" לכבדם על ידי חדושי תורה בשבת, וזהו "ואת שבתותי תשמרו".

(נחל קדומים)

יום ג

הלכות

א. יזהר בתפלת מנחה לאומרה בזמנה ובצבור, מעטף בטלית, וגם מעטר בתפלין כסדר רבנו תם, ולא יברך עליהם, ודלא כ"מצות שמונים", וכבר השיג עליו הרמ"ז זלה"ה (אגרות הרמ"ז סימן ה').

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף קכה)

ב. כשהיה להאר"י ז"ל לפרוע שכר שכיר, היה משתדל לפרעו קדם מנחה, שהיה אומר איך אעמד להתפלל מנחה לפני ה' ובאה לידי מצוה גדולה ולא קיימתיה. ומזה יקח האדם מוסר שקדם מנחה וכיון רעיוניו ויהרהר תשובה. ואם יוכל ללמוד קדם מנחה מעט, טוב מאד.

(קשר גודל, סוף הספר, סעיף טז)

מוסר

יזהר בחזרת שליח צבור [של מנחה] לענות אמן דברכות ואמן דקדישים. ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ו' ע"ב): "לעולם יהא אדם זהיר בתפלת מנחה". והזהירות הוא בכל פרטיה וענייניה כלל ופרט, כי הוא זמן דין. ועוד יש טעם על דרך האמת. ותפלה ראשונה בעולם היתה מנחה של אדם הראשון.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף קכח)

חדוש על הפרשה

ואהבת לרעה כמוך - רבותינו זכרונם לברכה אמרו "זה כלל גדול בתורה", ומלבד [הטעם] הפשוט, יש לומר במה שאמרו ז"ל דעל שנאת חנם נחרב בית המקדש, ואם היו מקימים "ואהבת לרעה כמוך" לא היה נחרב, ועתה שניחרב אין לך בטול תורה יותר מזה, על דרך שאמרו פרק קמא דחגיגה. וכיון דעל ידי בטול מצות עשה "ואהבת לרעה כמוך" בשנאת חנם נתבטל השלום, זה גרם שחרב בית המקדש שעקרו לקרבנות שנקראו "שלום", כמו שאמרו בילקוט תהלים (מזמור פ"ה).

(פסא דוד דרוש יג)

יום ד

הלכות

א. בתפלת מנחה, היה רבנו האר"י ז"ל נותן צדקה, אף לא בערבית שהוא זמן דין.

(קשר גודל, סוף הספר, סעיף טו)

ב. יזהר מאד להתפלל [תפלת ערבית] פהגן, להוציא התיבות כתקונן והלכתן. ויחשב שהוא מברך למלך הכבוד, חרדה לבלש ורעה יתעטף. ועוד כי מדת הדין היא בחינת הלילה והיא גוברת עתה, וצריך לזהר מאד מאד.

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף כא)

מוסר

בבואו לבית או בימי חרפ"ו לילות החרף, שהולך לעסקיו למבדק בכתבי חושבניה, לא יסיר מורא שמים מעליו. וטוב לומר בין הפרקים "שויתי ה' לנגדי תמיד" (תהלים טז, ח), אשרי איש שלא ישפך וכו' (תפלת מוסף לר"ה).

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף לח)

חדוש על הפרשה

ונטעתם כל עץ מאכל - סמך למה שאמרו "בן חמש למקרא", כי הבנים נמשלו לעץ ופרי, ושלשה שנים ערלים שאין מכניסין התנוק ללמוד, והרביעי "כל פרי קדש", מלמדן אותו האותיות והנקודות, ובשנה החמישית "תאכלו את פרי" שידע מקרא, להוסיף וכו' שמפאן ואלך מוסיפין ללמדו כל הארבעה ועשרים, משנה ותלמוד. מפרשים.

ואפשר לרמז כי ראשי תבות "שנים יהיה לכם ערלים" גימטריא "שמע", דכשמתחיל לדבר מלמדו פסוק שמע.

(חומת אנה)

יום ה'

הלכות

א. יקרא קריאת שמע פהגן תיבה בתיבה, וסדר המתקן מהאר"י זצ"ל.

(צפון שמיר, סימן ח, סעיף קטז)

ב. בשכבו, יהרהר בדברי תורה במה שלמד ביום או בלילה, ואפלו הוא בעל מקרא לבד יהרהר בפסוקים הרגיל בהם, ומתוך זה יישן וערבה שנתו.

(צפון שמיר, סימן ח, סעיף קיז)

מוסר

יזהר לעסק בתורה סמוך לשכיבה, איזה שעור גרסא במשניות או בספר זהר הקדוש, אשר קדשת התורה אשר למד בשכבו תנצור אותו.

(צפון שמיר, סימן ח, סעיף קטו)

חדוש על הפרשה

מפני שיבה תקום והדרת - פְּרָשׁוּ הַמִּפְרָשִׁים וְהִנֵּה נִדְרָשׁ כֵּן בְּזֵהָר הַקְדוּשׁ (עין זוה"ק פְּרָשׁוּת קְדוּשִׁים פ"ז ע"ב,
וּפְרָשׁוּת פְּנִיחָס רכ"ז ע"ב, וזו"ח מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם פ' בְּרָאשִׁית ז' ע"א) דְּהַפִּירוּשׁ לְזִכֵּר אֶת בּוֹרְאוֹ בְּיָמֵי בְחֵרוּתוֹ עַד שֶׁלֹּא
יִזְקִינוּ, וְזֶה שֶׁאָמַר "מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקְוִים", קִדְּם שֶׁתִּזְקִין תִּקְוִים כְּגִבּוֹר חֵיל לְשׁוּב בְּתִשׁוּבָה. וְסוֹפֵי תִיבוֹת "מִפְּנֵי
שִׁיבָה תִּקְוִים וְהַדְרַת" - "מִיִּתְּהָ", כִּי הָאָדָם לֹא יֵדַע קִיצוֹ וְהַמִּיתָה מִמִּתְּנֶת לוֹ, וְלָכֵן "תִּקְוִים" לְכַבֵּשׁ יֵצֵר הָרַע
לְעַבֵּד עֲבוֹדָתוֹ יִתְבַּרַךְ וְיִתְעַלֶּה.

(חומת אֶנְךָ)

יום ו

הלכות

א. טוב שִׁירְגִיל עֲצָמוֹ שֶׁלֹּא לֶאֱכַל הַרְבֵּה בַּלֵּילָה, כִּי הוּא טוֹב לַגּוֹף וְלַנְּפֶשׁ, לֹא כְּאֵלּוּ הָאוֹכְלִים לְמַעַדְנִים בְּשִׁ"ר
לָהֶם, רַבִּים שָׁתוּ וְשָׁכְרוּ, כִּי שָׁם חֲלָקֵת הַסְטֵרָא אַחֲרָא, אוֹי לָהֶם.

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף לט)

ב. וְאִם יֵשֶׁן קִדְּם חֲצוֹת, יִשְׁתַּדֵּל לִישׁוֹן מִתּוֹךְ דְּבָרֵי תוֹרָה. וְיֹאמַר קְרִיאַת שְׁמַע כְּלָה מַעֲמֵד, וְיִכְוִין שְׁאוּמְרָה
בְּעִמְדָה לְכוּיִן דְּעֵתוֹ. וְיִכְוִין לְקִיָּם מִצּוֹת קְרִיאַת שְׁמַע שְׁקָרָא שֶׁלֹּא בְּזִמְנָה עִם הַצְּבוּר וְלֹא יֵצֵא יָדָי חוֹבְתוֹ,
לְכֹן עֵתָה יִקְרָאנָה לְצֵאת יָדֵי חוֹבְתוֹ. וְיִוָּתֵר נִכּוֹן לְקְרוֹתָהּ בְּזִמְנָה בְּכוֹנָה. וְיִכְוִין לְמִסּוֹר נִפְשׁוֹ בְּתַבַּת "אָחָד",
וְשִׁיחָהּ תִּקְוִין לְהוֹצִיא לְאוֹר נְצוּצֵי הַקְּדוּשָׁה אֲשֶׁר נִתְפָּזְרוּ עַל יָדוֹ. וְיִכְוִין לְהַשְׁלִים רַמ"ח תִּבּוֹת בְּהַכְנָעָה
וּמוֹרָא. וְיֹאמַר סֹדֵר קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל רַבְּנֵי הָאָר"י.

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף מז)

מוסד

יִזְכֵּר שְׁעֵתִיד לָתֵן דִּין וְחֲשׁוֹן אֶפְלוֹ עַל שִׁיחָה קְלָה, וְקוֹרוֹת בֵּיתוֹ, עֲצֵי עֲרִיסָתוֹ, הִנֵּה מִטָּתוֹ, הֵן הֵן עֲדִיו
(תַּעֲנִיית יא. חֲגִיגָה טז.). וּמֵאֵד מֵאֵד צָרִיךְ לְהַזְדַּרֵּז לְאָזֵר חֵיל, כִּי הַיֵּצֵר הָרַע מְסִיתוֹ הַסֵּת כְּפוֹל, וְכָל מַעֲנִינֵי
לְהַחֲטִיאֵו, וּמְסַלֵּק מוֹרָא שְׁמִיָּם בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה הַפְּלִים וְנִפְסָדִים, וְכָל טַעֲנוּתָיו בְּדַבַּר הַנִּרְאָה לְפִי שְׁעָה,
כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַפְּתוּב (בְּרָאשִׁית ג, ו) "וְכִי תִאָּוֶה הוּא לְעֵינַיִם". וְהִבָּא לְטַהַר מְסִיעֵין אוֹתוֹ (יוֹמָא לַח ע"ב).

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף נא)

חדוש על הפרשה

וְכִי יִגּוֹר וְגו' לֹא תוֹנוּ אוֹתוֹ - פִּרְשׁ רַש"י: הוֹנְאָת דְּבָרִים, לֹא תֹאמַר לוֹ אֶמְשׁ הֵייתָ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה וְכו'. אֵין
כְּוֹנָתוֹ שֶׁיֹּאמַר לוֹ דֵּרֶךְ בְּזִיּוֹן, כִּי אֵין זֶה בְּכָלֵל הוֹנְאָה רַק בְּזִיּוֹן וְהַקְּנָטָה, אֲבָל הַכּוֹנָה שֶׁלֹּא תֹאמַר בְּשִׁפְתַי חֲלָקוֹת
כְּמָה נְאִים מַעֲשִׂיךְ וְאַשְׁרִיךְ שֶׁאֶמְשׁ הֵייתָ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה וְעֵתָה בְּאֵת לְחִסוֹת תַּחַת כְּנִפֵי הַשְּׁכִינָה, וְהוּא

חושב שפונתה רצונה לכבדו ולהגדילו, אבל פונתה להזכירו מעשיו הראשונים הרעים, ואין הונאה גדולה
מזה, רבנו שלמה אסתרוב ז"ל בפרושו פתיבת יד.

(נחל קדומים)

פרשת אמור

יום א

הלכות

א. יום ל"ג לעומר, ירבה שמחה לכבוד רשב"י זכותו יגן עלינו, כי הוא יומא דהולוא דיליה, ונודע שרצונו
הוא שישמחו ביום זה, כידוע ממעשה מהר"א הלוי זלה"ה ומעשים אחרים אשר שמענו ונדעם מפום
רבנו קדישי. ויש מי שנהג לעשות למוד בליל ל"ג בעומר בעשרה ללמוד שבחי רשב"י המפורים באהר
ואדרא זוטא, והוא מנהג יפה.

(מורה באצבע, סימן ח, סעיף רכג)

ב. ישכב [בלילה] על צדו השמאלית, וזה יועיל להכניע צד שמאל. וגם על פי הרפואה הוא טוב בתחלת
שכיבתו. וכל קבל דנא [לעומת זאת] אם ישכב על צד ימין, הסטרא אחרא שמאל בעשותו ולו אח"ז לקרו"א
לו.

(צפון שמיר, סימן ח, סעיף קיט)

מוסר

יציר דיוקנו של אביו נגד עיניו ויועיל לו, ואתנח סימנא "דשא עשב מזריע זרע למינהו" (בראשית א, יב),
"דשא" ראשי תבות דיוקנו של אביו, דין גרמא שיהא "מזריע זרע למינהו" בבת זוגו כמצינו. ויוסף הצדיק
נצול במה שנהג את לו דיוקנו של אביו, כמ"ש רבותינו זכרונם לברכה (שם לט, יא). ואפשר שזהו רמז
הפסוק (שם) "ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית שם", ראשי תבות "ואין אי"ש"
ודמות אביו יעקב נראה אל יוסף שם.

(צפון שמיר, סימן ח, סעיף קיח)

חדוש על הפרשה

באש תשרף והפהן הגדול - רמז ליהושע בן נחמיה הגדול על שלא מיחה בבניו שנשא נשים
נכריות, נענש שהשליך לתוך כבשן האש. ובספרי פרשת בלק דרשו בענין אחר [שהיו מעבירין פהן גדול לפניה
ואומרים לה, ראי, אלו עשית כשורה היה יוצא ממך פהן גדול, ועכשו את נשרפת]. רבנו מהר"א מגרמיזא בכתבת
יד.

(נחל קדומים)

יום ב

הלכות

א. ישכב עם ד' כנפות, והציציות הני מיגנו [הם מגנים] לשומרו מחטוא. וכבר נודע שרבינו האר"י זצ"ל לא היה מסיר טלית קטן אף בעת זיווגו.

(צפון שמיר, סימן ח, סעיף קכ)

ב. כשהולך לישון, יציר שם המיחד הויה ב"ה כאלו פתוב לפניו בכתב אשורית גדולה, וכתוב (תהלים כה, טו) "עיני תמיד אל ה' כי הוא יוציא מרשת רגלי".

(צפון שמיר, סימן ח, סעיף קכא)

מוסר

עקר הלמוד, לצרף עמו מעט למוד מוסר להכניע עצמו ולהתעורר ביראת ה', כי זהו תכלית התורה, והיגו דכתיב "ראשית חכמה יראת ה'", וישנינו "כל שיראת חטאו קדמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת". ואמרו באבות דרבי נתן (פ' כ"ט): כל מי שיש בידו הלכות ואין בידו מדרש, לא טעם טעם של יראת חטא. עכ"ל. פקח עיניך וראה דלא סגי בלמוד הלכה, אלא צריך ללמוד מדרש שיש בו מוסר.

(דבש לפי מע' ת' אות מ"א)

חדוש על הפרשה

אשר תקראו אתם מקראי קדש - אפשר "אתם" ראשי תיבות אנוסים תועים מזידין, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה דעל פיהם יהיה בכל אפן.

(חומת אנה)

יום ג

הלכות

א. אם ישן קדם חצות, ישתידל לקום באשמורת לומר תקון חצות.

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף נו)

ב. יכסה הפלי שבו הפים שרחץ ידיו, פי הם מים טמאים, והם יותר ממי רגלים.

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף נז)

מוסד

חייב תלמוד תורה על כל איש ישראל, אפלו עני אפלו בעל יסורין, חייב לקבוע זמן ללמוד תורה ביום ובלילה, כמ"ש ב"ד (סימן רמ"ו). ואמר אליהו הנביא ז"ל כל הצרות הבאות לצבור ויחיד, הכל הוא בעוון בטול תורה, שגאמר "בפשיע יעקב כל זאת" (מיכה א, ה) ובעל נפש יתעורר מתרדמתו וישוב אל ה' לעסק בתורה ובמצוות לשמו יתברך

(סנסן ליאיר סימן ז')

חדוש על הפרשה

ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדה בקצרה - יש לדקדק דפתח בלשון רבים "ובקצרכם", וסיים בלשון יחיד "לא תכלה בקצרה". ופרש הרב המבדק כמהר"ר משה ברדוגו ז"ל בספר "ראש משביר" פתיבת יד, דיתנן קצר חציה ומכר חציה, הלוקח נותן פאה לכל, זה שאמר "ובקצרכם" רבים שכל אחד קצר חציה, אפה שגמרת הקצירה תתן פאה. וזה שאמר "לא תכלה פאת שדה בקצרה", אפה שגמרת הקצירה.

(חומת אנה)

יום ד

הלכות

א. קדם התקוין, יברך ברכות השחר, מברכת "על נטילת ידים" עד "ואני אברכם".

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף נח)

ב. יזהר שלא יאמר שום פסוק קדם ברכת התורה. והגם שבקצת קהלות נתפשט המנהג בפרהסיא לומר כמה פסוקים ואחר כך מברכין הברכות, לאו שפיר עבדי.

(מורה באצבע, סימן ב, סעיף נט)

מוסד

עשה תורתך קבע. כתב הרב חרדים שיהיה לו חק קבוע ללמוד כף וכף פרקים כף וכף דפים. ע"ש. וזה מלבד הפשוט שתהיה תורתו קבע ומלאכתו ארעי, וכל מעיניו ורעיניו יהיו בתורה, וגם פשומכרח לעסק בצרכיו, דעתיה עילוה [דעתו על התורה], הא למגמ"ר דין עסק [פשגומר עסקיו] וחוזר לתלמודו.

(דבש לפי מע' ק' אות כ"ב)

חדוש על הפרשה

בחמשה עשר יום לחדש השביעי וכו' - הרמז בזאת המצוה הוא, פי אחר שישראל יצאו ביד רמה מיום הדין שהוא יום ראש השנה, והשם סלח לחטאתם מלח התשובה, ומלח יום הכפורים, רצה השם להודיע

לְכָל הָעוֹלָם הַחֹסֵד הַגָּדוֹל שֶׁעָשָׂה עִמָּהֶם לְכַפֵּר עֲוֹנוֹתֵיהֶם, לְפִי שֶׁעַד עַכְשָׁיו מִכַּח הַדִּין וְהָעוֹן הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּפֶחַד וּדְאָגָה סְפוּגִים וְטְמוּנִים, אֲבָל עַתָּה שֶׁנִּצְחָחוּ בְּדִין וְהֵם בְּשִׂמְחָה, רָצָה הַשֵּׁם שֶׁיֵּיצְאוּ מִבִּתְיָהֶם בְּלֹא פֶחַד וְיֵיצְאוּ הַשָּׂדֶה לַעֲשׂוֹת סְכוּת וְלִישֵׁב שָׁם בְּהַשְׁקָט וּבְשִׂמְחָה. מְפָרְשִׁים.

(חומת אֶנְךָ)

יִוֵּם הַ

הַלְכוֹת

א. בְּבוֹאוֹ לְבֵית לְסַעַד סְעֻדַת קָבַע בְּצַהֲרַיִם, יִתֵּן דְּעֵתוֹ כִּי שִׁיעַת יְשִׁיבַת הַשְּׁלֶחָן הוּא מַעֲבֵר מְסָכָן.

(מורה באַצְבָּע, סימן ג, סעיף ק)

ב. אִם אֵינוֹ שׁוֹתֵה זַיִן בְּשִׁלְחָן, יִשְׁתֶּה פָחוֹת מִרְבִּיעֵית מִיַּם קָדָם שֶׁיִּטֵּל יָדָיו, כִּי בְּזֶה פּוֹטֵר מִיַּם שְׁבִתוֹן הַסְּעֻדָה.

(מורה באַצְבָּע, סימן ג, סעיף קא)

מוֹסָד

יִזְהַר בְּכַבּוּד נְשִׁמְתוֹ יוֹתֵר מִכַּבּוּד גּוֹפוֹ, וְקָדָם אֲכִילָתוֹ יִלְמוּד מַעֲט שֶׁהוּא מְזוֹן הַנֶּפֶשׁ, וְאַחַר כֵּן יִסְעוּד מְזוֹן הַגּוּף.

(צִפְרֵן שְׁמִיר, סימן ה, סעיף נט)

חֲדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

וַיִּקַּב וְכו' וַיִּקְלַל - "וַיִּקְלַל" חוֹזֵר לְמִשְׁה, כִּי כְּשֶׁיִּדַע שֶׁמִּשְׁה הָרַג לְאָבִיו, קָלְלוֹ, וְנִתְחַיֵּב עַל קָלְלַת הַשֵּׁם וְעַל קָלְלַת מִשְׁה. מְפָרְשִׁים. וְהֵאָרִיכוּ בַּהֲתַכַּחַת הַפְּתוּבִים.

(חומת אֶנְךָ)

יִוֵּם וְ

הַלְכוֹת

א. יִטֵּל יָדָיו בְּשִׁפְעַת לְקִיָּם מִצְוַת עֲשֵׂה דְרַבְנָן פְּתִילָה. וְיִזְהַר לְבָרֵךְ הַמוֹצֵיא פֶּהֶגֶן, וְיִפְרִיד הַתְּבוּלוֹת, וְלֹא יִבְרֹךְ כְּבִרְפַת הָרַעֲבָתָנִין וְזוֹלָלִין שֶׁפֶתַב מִהַר"ם דִּי לוֹנְזָאנוֹ ז"ל בְּדֶרֶךְ חַיִּים.

(מורה באַצְבָּע, סימן ג, סעיף קב)

ב. אִם מֵאֲכָל אֶחָד מֵתוֹק לְחֹכוֹ וְעָרַב עֲלָיו, וְהוּן בְּעוֹדוֹ נִהְנֶה מִמֶּנּוּ מוֹשֵׁף יָדוֹ לְסַגֵּף עֲצָמוֹ, נִחְשָׁב לוֹ כְּקָרְבָן וּמְזַבֵּחַ כְּפָרָה.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף קיב)

מוסר

כל סעדות החול הנוסף על כדי בריאותו, הולך לסטרא אחרא. לכן אם בעל נפש הוא, אף כי הוא עשיר, ימעט בתענוג בימי החול, כי התענוגים בחול הוא כבונה משכן לסטרא אחרא. ואזי לו כי אבריו מטמאים, שחונה עליהם הסטרא אחרא, ולו הכין כלי זין לייצר הרע להלחם בו עד רדתו חיים שאולה. והדברים קל וחמר לעושים סעדות הרשות בחול ומשתאות, שמה ישובו פסאות, ושתי"ה היתה נקראת, הלא ידעו כי הסטרא אחרא נוטלת חלק בראש הקרואים, ומצאה מקום להחטיאם ולדבק בם. גם בשבת ויום טוב שהתר לאכל ולשבע, לא יאכל עם פחותי נפש שעושים שחוק וקלות ראש בשלחן, כי אז שלחן נהפך לנחש, אתווי דדין פאתווי דדין [הינו שהן אותן אותיות], והשטן מרקד ביניהם, רחמנא ליצלן.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף קה-קז)

חדוש על הפרשה

ויניחו במשמר לפרש להם וגו' - אולי נסתפק שאינו חייב מיתה פטעם נותן כל זרעו למולך שהוא פטור לרעתו, כן זה אינו ראוי לסבב לו כפפה ולתת לו מיתה, וזה חשב משה כי זה אולי אינו ראוי לכפפה, ואין לו מיתה בידי אדם, ולה' המושפט. הקדוש רבנו שלמה אסתרוק זלה"ה בפרישתו [בפרוש] פתיבת ד.

(נחל קדומים)

פרשת בהר

יום א

הלכות

א. יזהר לאכל בפתו קדם שירעב ויחל"ש חוששים [ויחלשו חושיו].

(צפון שמיר, סימן ה, סעיף ס)

ב. יטבל פרוסת המוציא במלח ג' פעמים, ויכוין כי על ידי זה יומתקו הגבורות, ותסתלק הסטרא אחרא מהשלחן.

(צפון שמיר, סימן ה, סעיף סד)

מוסד

יכוין שאוכל להיות בריא לעבודתו יתברך. ויזהר בכל ברכות הנהנין לברכם פתקנו. ויכוון להמשיך רוחניות וקדושה במאכל. צדיק אוכל לשבע נפשו, ולא יקפיד באכילתו, ויתרצה בכל מה שיביאו לו, ונוסף עוד כי גם לפי דעת הישר, הוא חרפה להקפיד על המאכל ולעשות משא ומתן בסדר אכילה, הם כי לא להזכיר.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף קג-קד)

חדוש על הפרשה

ולבהמתך ולחיה אשר בארצה - פרש המורה [רש"י ז"ל] משמע שאסור לאכל אחר הבעור, ולא היא, דבהדיא תנן דמותר, דתנן אם פקח, מפקיר לפני אוהביו וזוכה בהם. נימוקי רי"ד.

(פני דוד)

יום ב

הלכות

א. בכל שלחן יאמר שעור מדברי תורה, ויאמר "אם אשפחה" וגו' (תהלים קל"ז), ויחשוב כי שלחנו של מקום חרב בבית המקדש בעונותיו, ונחת שלחנו מלא דשן, ויצטער על זה.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף קיג)

ב. יברך ברכת על המחיה פתקנה, כי יש מברכין ברכה זו ופוחתין מעיקרא קרי חדא ופרי תלת. וכל זה בא מעונותינו ומטרדת הבלי העולם הזה, שהם עקר לדעת היצר הרע, ועבודת ה' אשר לכה נוצרנו היא טפלה, או לנו, הלא תראה מאד ידקדק אנוש בקאפ"י [בקפה] אם הוא טוב, ואם כלי שהוא כליין נקי ויפה, אבל הברכה חסרה ושלא פתקנה לא אכפת, וגם בברכה שומברך פמות שהיא, רומז באצבעותיו ושוחק, אוי לה לאותה בושה! ולא יברך ברכה אחרונה על הקאפ"י [בקפה], כי רבו גדולי אחרונים דסברי שלא לברך, וכן פשט המנהג בארץ הצבי ובגלילות טורקיא"ה [תורכיה] ובארץ מצרים, בשגם הרב גנת ורדים מרי דאתרא סבר לברך. ואם בעירו פשט המנהג לברך, האיש הירא לא יברך, אף יהיה צנוע שלא להביא למחלקת.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף צו)

מוסד

יהיה בכבוד על שלחנו, כי על שלחן המלך הוא אוכל, ויאכל בכבוד לא פרעבתו, ולא יהיה גרגרן, כי אמרו ברעיא מהימנא כי נאחז הסטרא אחרא באותו שלחן.

(צפון שמי, סימן ה, סעיף סב)

חדוש על הפרשה

וספרת לה שבע שבתות שנים - ותימה למה אין אנו מונים אותם כשם שאנו מונים שבועות שבועות? ויש לומר משום דכתביב "לה", ולא היה הצווי כי אם לבית דין. אבל בשבועות כתיב "וספרתם לכם", לכל ישראל. נימוקי רי"ד.

(פני דוד)

יום ג

הלכות

א. יזהר לטל מים אחרונים, אפלו דלא שיק טעם מלח סדומית, כגון שאכל פת לבד וכיוצא, כי יש טעם גדול על פי הזהר הקדוש (ח"ב קנ"ד ע"ב) וכתבי רבנו האר"י זצ"ל.

(צפון שמיר, סימן ה, סעיף סז)

ב. יזהר לטל מים אחרונים, וישפיל ראשי אצבעותיו, ויזהר שיהיו המים מעט, כי הוא חלק הסטרא אחרא, ואם מוסיף מוסיפין לו להדבק בו.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף קיד)

מוסר

אם יבא עני בעוד שהוא בשלחון, ישמח מאד, ויתן לו פת ומסעודתו אם יוכל, ועל כל פנים לא ישלחנו ריקם. וישים בין עיניו כי זה חלק גבוה מסעודתו, ובשמחה רבה יתאמץ לעשות נחת רוח ליוצרו, והוא המעלה שבצדקות לתת מידי דמיצן ומגויף סעודתו.

(צפון שמיר, סימן ה, סעיף סג)

חדוש על הפרשה

ולא תונו איש את עמיתו - אמרינו בגמרא בבא מציעא: אמר רבי חנינא בריה דרב אדי מאי דכתיב "ולא תונו איש את עמיתו"? עם שאתה בתורה ובמצוות אל תונה. פירש הריטב"א הובא בשיטה מקובצת, "עם שאתה" פרוש אשתך. עד כאן דבריו. והרי הוא כמבואר במה שאמרנו דפלגן בהדייהו, וזה עם שאתה בתורה ובמצוות היא האשה אשר הוכיח ה', אל תונהו. וניחא דסמיה לה מימרת רב "לעולם יהא אדם זהיר בהונאת אשתו".

(פתח עינים, ב"מ)

יום ד

הלכות

א. אם הם שלטתה, אפלו בחול לאמר ברפת המזון בפוס. ויזהר המברך לשתות רביעית, כדי לברך ברפת "על הגפן".

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף קטו)

ב. יעטה פמעיל מורא שמים, וכל עצמותיו יאחזמו רעד, בבואו לברך למלך המלכים הקדוש ברוך הוא כביכול. ויכוין לקיים מצות עשה "ואכלת ושבעת וברכת" (דברים ח, י). ויברך ברפת המזון תבה בתבה, ביראה ואהבה ושמחה כדת מה לעשות.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף קטז)

מוסר

אם מאכל אחד ערב לו, ומסלק ידו מלאכל לסגף עצמו על חטאתיו, הוא חשוב לפניו יתברך, ועבד ומהני להיות לו כפרה. ואם יתמיד בזה, הוא פקח, שאוכל ומתענה בבת אחת, כי מעט סגוף זה שמסלק ידו מאכילת הערב לחיכו, נרצה לו כעין תענית.

(צפן שמיר, סימן ה, סעיף סה)

חדוש על הפרשה

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית - ותימה, מה שזרעו לאכלו בשביעית כדרך העולם? ויש לומר דהכי פרושו, וכי תאמרו מה נאכל בשמינית כשיצא השביעית הן לא נזרע. אי נמי וכי תאמרו בשנה השביעית מה נאכל בשמינית, ומקרא מסרס הוא. נימוקי ר"ד.

(פני דוד)

יום ה

הלכות

א. אם נרדם בשנה באמצע ברפת המזון, ולא ידע באיזה ברכה עומד, חוזר לראש ברפת המזון. מהר"י מולכו.

(ברכי יוסף סימן ר"ט אות ה')

ב. אשה שנסתפקה אם ברכה ברפת המזון, פטורה לגמרי.

(ברכי יוסף סימן קפ"ו)

מוסד

אמרו ב'תנא דבי אליהו' (אליהו זוטא פ"ג): לא נתקבצו בני אדם למיתה, ואין כל בריה יורדת לידי צער אלא מתוך אכילה ושתיה ושמחה בהבלי העולם הזה. ע"ש באריכות. ומי האיש אשר ישמע דברי אליהו הנביא ז"ל, ולא יקרע לבו לשנים עשר קרעים, קרועי"ם והולכים לתומם למאוס במשתאות וסעדות הרשות ושמחות המדומות. ומפה נפשך, אם תאמין לדברי אליהו הנביא ז"ל ויעשה בנפשו שקר, הוא פתי וסכל המשתדל לגרם רעה לעצמו צערא דגופא או מיתה ח"ו. ואם אינו מאמין מאיזה אפן שיהיה, זו רעה חולה וענש יענש מאד גם על זה. ואם כה יאמר, סוגיין דעלמא הכי הו, וכאשר שמענו פן ראינו בעלי עשר הרבה עשו מרזחים רבים, שותו וישכרו, ערוך השלחן מלא מפל טוב מעדני מלך, וישיבו מחבריהם פי שם נשבע"ו, נשבע"ו ונוטלין קופרא טבא לפומא, פסא טבא לפומא, לא חודש ולא שבת. אף אתה אמר לו תנא חזי מאי סליק בהו, מלבד הענש של עולם הבא שאינו נגלה לעינינו, אבל הוא אמת בלי ספק, כנודע מרבותינו זכרונם לברכה הקדושים, וכל דבריהם חיים וקיימים, ודי אם בעל נפש אתה, ועל פי השכל עין לא ראיתך האמור לעיל אות מ"ד ומ"ה. ע"ש.

(צפון שמיר, סימן ה, סעיף סו)

חדוש על הפרשה

פי גרים ותושבים אתם עמדי - כפיכול השכינה בגלות ב'ד' מלכות, וזהו "אתם עמדי" - עמי ד'. רבנו אפרים ז"ל.

(נחל קדומים)

יום ו

הלכות

א. יכול לברך שהחיינו על חצי פרי. וכן ראיתי נוהגין בפשיטות בבכורי הפרות שהם ביקר גדול, שעל פרי אחד מברכין כמה בני אדם שהחיינו. וכן נראה לי עקר.

(שו"ת יוסף אמן סימן כ"ד)

ב. ב. הגומר ספר שחבר בחייו תורה לשם שמים, בכתיבה וכל שכן בהדפסה, יברך [שהחיינו]. הרב מר וקציעה. ונראה לי דיברך בלא שם ומלכות, ופשיטא דחייב להודות לה' על שזפהו לך.

(מחזיק ברכה סימן רכ"ג אות ז')

מוסד

אם אמרתי אספרה סדר נזיקין ממשמשין ובאין מסעדות הרשות, עתה שלחתי את ידי ארך היריעה במחברת השני, ולא באתי בפעם הזו כי אם לראשי פרקים והיו לזכרון.

(מורה באצבע, סימן ג, סעיף קח)

חדוש על הפרשה

אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלהיך - אין לפרש שמלוה אותם הוא, ואומר כי הם של גוי, דאפילו הם של גוי אסור להלוותם לישראל, כדאמרין באיזהו נשך, אלא הכי פרוש: התולה מעותיו ביד גוי שמוסרן ביד הגוי ומלוה אותם הגוי לישראל בשבילו. נימוקי רי"ד.

(פני דוד)

פרשת בחקתי

יום א

הלכות

א. יום הששי בבקר, יזהר לקרות פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום, ואם אפשר בטלית ותפלין יקראנה.

(מורה באצבע, סימן ד, סעיף קכט)

ב. יקרא כל פסוק שנים מקרא ואחד תרגום, ולא כמי שנהג ללמוד כל פרשה מפרשיות קטנות כולה שנים מקרא ואחר כך קוראה תרגום, וכל שכן שלא ילמוד כל פרשת השבוע כולה שנים מקרא, ואחר כך יקראנה כולה תרגום, לא אריף למעבד הכי [לא נכון לעשות כן]. והנכון ללמוד כל פסוק לבדו שנים מקרא ואחר כך לאומרו תרגום, וכן כל פסוק ופסוק עד גמר הפרשה, ויש טעם נכון על פי האמת.

(מורה באצבע, סימן ד, סעיף קל)

מוסר

"קבעת עתים לתורה", שואלין לו לעולם הבא, כמ"ש פירק במה מדליקין. וביריש "מדרש שמואל" אמרו ר' פינחס ור' חלקיה בשם ר' סימון העושה תורתו עתים, מפר ברית. ומה טעמיה? "עת לעשות לה" - הפרו תורתך". ולכאורה קשה דהא מה ששואלין לעולם הבא הוא קבעת עתים לתורה, ואיך קאמרי דמפר ברית? אמנם כבר פירש הרב משפנות יעקב וכן פירש בפירוש המדרש שמואל שנדפס באמשטרדם, דאם יש לאדם לעסוק במשא ומתן לכלכל ביתו ובניו או שעוסק בצרכי צבור, זהו שצריך לקבע עתים לתורה, ולא יעבר מלעסוק בעת קביעתו ללמוד, וזה האיש סגי ליה בקביעות עתים לתורה ויוצא ידי חובה, אבל אם יש לו כמה שעות שלא יש [ר"ל שאין] לו עסק ומוציא ימים ויליות בשחוק וטיול ודברים בטלים ופזר עצמו בה שילמוד איזו שעה, על זה וכיוצא בו אמרו "העושה תורתו עתים - מפר ברית". והם דברים נכונים ואמתיים. והרמ"ע ז"ל פירש שיקבע עת קבוע ולא יחליף היום בשעה אחת ולמחר בשעה אחרת, אבל אי קבוע ליה עידיניה ולומד אחר כך עתים עתים, הרי זה משבח.

(דבש לפי מערכת ק' אות כ"ג)

חדוש על הפרשה

אם בחקתי תלכו - מה כתיב למעלה "את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה'". ואפשר ירמז למה שאמר ז"ל: אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות היו נגאלים, ואמרו ז"ל שבזכות תלמוד תורה יגאלו, כמו שאמר "גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם". וזה שאמר "את שבתתי תשמרו", "שבתתי" תרתי משמע "תשמרו", כלומר אם אפלו שתי שבתות תשמרו, על ידי "ומקדשי תיראו" שתגאלו ויבנה בית המקדש ותקומו את "ומקדשי תיראו", ועוד סגלה לסמוך הגאולה, "אם בחקתי תלכו", שתהיו צמלין בתורה, ועל ידי זה תפירה ישע ישועת ישראל.

(פני דוד)

יום ב

הלכות

א. פסוק אחרון מהפרשה אחר שקראו שנים מקרא ואחד תרגום, יחזר לקרותו ב' מקרא לבד, ויקרא ההפטר.

(מורה באצבע, סימן ד, סעיף קלא)

ב. אם בשבת יקרא הפטרת שבת וראש חודש או מחר חודש, הוא יקרא הפטרת הפרשה. אחר כך יאמר "ה' מלך גאות לבש" (תהלים צ"ג), ומשנת במה מדליקין (שבת פ"ב), ויאמר: אמר רב הונא בריה דרב יהודה אמר רב אמי, לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום, ואפלו עטרות ודיבון, שפל המשלים פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום, מאריכין לו ימיו ושנותיו (ברכות ח). וילמוד מאמר קטן מזהר, ונמצא שקרא מקרא תנ"ך, משנה, גמרא, זהר (ועתה הן נסדר בחק לישראל המחודש משנה וגמרא מסדר טהרות וזהר ליום הששי, והוא ענין גדול).

(מורה באצבע, סימן ד, סעיף קלב-קלג)

מוסד

למוד הגמרא ורש"י ותוספות, חייב כמו הנחת תפלין. הגאון מהר"ר שעפטר בצנאה הובאה בסוף ספר יש נוחלין.

(ברכי יוסף יו"ד סימן רמ"ו אות ד')

חדוש על הפרשה

אם בחקתי תלכו - אפשר לרמז דהינו דאמר ר' יהודה "אשרי מי שעמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו", דלא סגי עמלה של תורה לחוד, רק צריך שיעשה נחת רוח ליוצרו, שלא יחטיא השערה מכל מצות דאורייתא ודרבנן. וזה רמז הכתוב: "אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם", ואמרו בתורת כהנים "אם בחקתי תלכו" שתהיו צמלין בתורה, ואחר כך אמר "ואת מצותי תשמרו", כלומר העמל

בתורה, צריך לשמור המצוות ולעשותם, אבל ללמוד ולבטל מצוות לא בחר ה', כי תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים.

(פסא דוד דרוש יג)

יום ג

הלכות

א. בסדר למוד הפסוקים שנים מקרא ואחד תרגום אשר יסד רבנו האר"י ז"ל, ומסדר בסדר חק לישראל, אור הששי לא ילמוד כי אם כ"ו פסוקים שנים מקרא לבד בלי תרגום.

(צפון שמיר, סימן ד, סעיף נו)

ב. אם נאנס יום הששי ולא קרא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, יקראנה יום שבת שנים מקרא ואחד תרגום, ודלא כמי שכתב דבשבת לא יקרא תרגום.

(צפון שמיר, סימן ד, סעיף נח)

מוסד

רב העם, מטין אחר הלכות קטועות ואמרו מה לנו לקושית התלמוד. ולא יפה הם עושים, שאורמין ח"ו לתורה שתשתכח, ולא נתקנו הלכות קטועות לשון בהם, אלא למי שלמד תלמוד כלו ועוסק, ואם יסתפק איזה דבר ואינו יודע לפרשו, מעין בהם. תשובות הגאונים כ"י סימן של"ג ועמ"ש באגרות הרמב"ם

(ברכי יוסף יו"ד סימן רמו אות ה)

חדוש על הפרשה

אם בחקתי תלכו - מצאתי בילקוטים פתיבת יד: "בחקתי תלכו ואת מצותי" ראשי תבות "בתום", לרמז כי ההולך בדרכיו יתברך לשמור מצותיו, צריך שיהיה בתם בלי שום פניה, כי אם לשמו יתברך, ואם פה יעשה, יזכה לשמור ולעשות, וזה שניאמר "ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם".

(נחל קדומים)

יום ד

הלכות

א. יש שכתבו בעיקר קריאתה [זמן קריאת שנים מקרא ואחד תרגום], הינו יום הששי אחר חצות, ומטו בה משם גורי האר"י ז"ל. ואין האמת כן, כי בספר הפגנות כתוב שרבנו האר"י ז"ל, יום הששי תכף ומיד אחר תפלת שחרית, היה הולך למקום שיש ספר תורה וקורא שנים מקרא ואחד תרגום.

(מחזיק ברֵכָה סימן רפה אות ט)

ב. אין לקרות הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום באשמרת אור הששי קדם שיאיר היום, כי כתבו גורי האר"י זצ"ל שאין לקרא תרגום בלילה.

(מחזיק ברֵכָה סימן רפה אות ט)

מוסד

למוד מסכת ברכות - ענין גדול. מסכת שבת - ענין מפאר. כתובות - כולל כל התלמוד. חלין עבודה זרה נדה - כולל גדול. הגאון מהר"ש בצנא נדפס בסוף ספר יש נוהלין

(ברכי יוסף יו"ד סימן רמו אות ז)

חדוש על הפרשה

אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם - אפטר לרמז הכונה "אם בחקתי תלכו" שתהיו עמלים בתורה, כמו שאמרו בתורת להנים, ועל ידי זה תדעו דין המצות על אמיתותם. ועם כל זה "ואת מצותי תשמרו", עשו שמירה וסג, ועל ידי הסג "ועשיתם אתם", שלא תבואו ליגע במצוה עצמה, שאם תעברו יהיה על הסג, אבל המצות עצמם "ועשיתם אתם", שלא תעברו על המצוה עצמה, דהסג שומר לפרי המצוות.

(כפא דוד דרוש כ"ז)

יום ה'

הלכות

א. ראיתי כתוב בשם הרמ"ע זצ"ל דאין תרגום בלילה ולא בשבת ויום טוב. אמנם אם נאנס בערב שבת ולא קרא שמו"ת, כשקורא בשבת יקרא שנים מקרא ואחד תרגום, מאחר שכן כתב מהרח"ו זצ"ל בספר הכונות, דכשהיה לרבנו האר"י זצ"ל אנס יום הששי, היה קורא הפרשה אחר תפלת שחרית שבת שנים מקרא ואחד תרגום.

(מחזיק ברֵכָה בקו"א סימן קנ"ו)

ב. התרגום צריך לקרותו בלא טעמים דוקא. כל קבל דנא [לעמת זאת] צריך לזהר בקריאת המקרא בנגינת הטעמים בשלם שבפנים.

(מחזיק ברֵכָה סימן רפ"ה אות ז-ח)

מוסד

מִצְאָתִי בְּסֵפֶר "עִיר מְקַלֵּט" בְּהַקְדָּמָה מִשֵּׁם הָאֵר"י זצ"ל: עִם הַיּוֹת שֶׁהָאָדָם יַעֲסֹק בְּמִצְוֹת וַיִּיטֵב דְּרָכּוֹ, אֵת זֶה לְבַד לֹא יוֹעִיל לוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא, כִּי אֵין הָאָדָם זֹכֶה בְּעוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא עוֹלָם הַנְּשָׁמוֹת, אֲלֵא בַתּוֹרָה, לְכֹן עֲקָרוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁיַּעֲסֹק בַּתּוֹרָה, כִּי אִז עַל יְדֵי הַתּוֹרָה יִזְכֶּה לְעוֹלָם הַבָּא. עכ"ל.

(דְּבָרִים אַחֲדִים סוֹף דְּרוֹשׁ י"א)

חדוש על הפרשה

אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם - הנה זה בא כל שהוא בנותן טעם, למה יפסק מתלמוד תורה שהיא מצוה גדולה יותר מאד, וזהו פנגד היסוד אשר מסרת בידינו "העוסק במצוה, פטור מן המצוה". על פן אמר "ועשיתם אתם", כלומר אי אמרת דעוסק בתורה לא יפסיק, לא משפחת קיום המצוות, וזה שאמר "ועשיתם אתם", כלומר בדין הוא שתפסיקו מתלמוד תורה כדי שתזכו לעשות המצוות, ונמצא דזה יעלה בידיכם לתלמוד "ועשיתם אתם", וכתב "אתם", דהוא מצוה דרמית עליה, ואי אפשר לעשות על ידי אחרים, וזה שאמר "ועשיתם אתם", כלומר זהו במצוות שמכרחים אתם לעשותם וכמדובר.

(ראש דוד)

יום ו

הלכות

א. מי שיש לו ספר תורה בתוך ביתו ויש לו חמש, אם הוא בקי בקריאת ספר תורה בנקוד וטעמים וסוף פסוק, יקרא השנים מקרא בספר תורה שיש בו קדשה יתירה, וזה עקר מצוות ספר תורה לקרות בו, ואם אינו בקי, יותר טוב שיקרא בחמש ב' מקרא ואחד תרגום ממה שיקרא בספר תורה קריאה משבשת וסר טע"ם [ללא טעמים]. הרדב"ז.

(מחזיק ברכה שם אות ב')

ב. חולה וחסר בעיניו, וכן סומא ומי שאינו יודע לקרות, פטורים מחיוב קריאת שנים מקרא ואחד תרגום, ואינם צריכים לשמוע מאחר. הרדב"ז.

(מחזיק ברכה שם אות ד')

מוסד

כתב הרה"ח מהר"י צמח: ראוי לאדם לכונן מאד בעת אכילתו, ולא לאכלל כבהמות, וצריך אדם לזכור בעת אכילתו חרבן הבית, כמ"ש בזהר תרומה (דף קנ"ז). עכ"ל. והאיש הירא ישים תדיר נגד עיניו מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה והביאוהו התוס' בכתובות (דף ק"ד): עד שאדם מתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך גופו, יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו, ויחרד האיש הירא בהעמיקו בזה.

(בְּרַכֵּי יוֹסֵף סִימָן קנ"ז)

חֲדוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְאַכְלָתֶם יֵשׁוּן נוֹשׁוֹן וְיֵשׁוּן - רָמַז שֶׁיֵּאָכְלוּ בְּזָכוּת שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, גַּם יִהְיֶה זְכוּת מִשְׁלַכְכֶם עַל דְּרוֹךְ חַדְוֹשִׁים גַּם יֵשׁוּנִים. אוֹ עַל שְׁלֹשָׁה שָׁנִים: שְׁשִׁית, שְׁבִיעִית, יוֹבֵל. הָרַב הַגָּדוֹל מֵהַר"ר וַיְדָאֵל צָרְפְּתֵי ז"ל.

(חֲזוֹמֵת אֶנְךָ)